

Двойчы Герой Савецкага Саюза лётчык-касманавт **Пётр Клімух** з тых абраных, каму пашчасліла дзейніць неверагоднае... І столькі зрабіць на зямлі!

Катанне на каньках, акрабатыка, дрэсіраваня папугай, левітацыя. Такім нечаканым спалучэннем аб'ядае здзіўляючая праграма, прэм'ера якой адбудзецца 7 верасня ў Белдзяржцырку.

Відэлец быў рэдкасцю на сялянскай кухні... Яшчэ радзей сустракалася «пячоўка». Яна выкарыстоўвалася ў святочных абставах, каб пусціць пыл у вочы.

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

«У БЕЛАРУСКОЙ ШКОЛЕ НЕАБХОДНА БОЛЬШ ШЫРОКАЎКАРАНЯЦЬ СУЧАСНЫЯ СРОДКІ НАВУЧАННЯ»

Беларуская сістэма адукацыі захавала лепшы савецкі вопыт і традыцыі і ўзбагаціла іх перадавымі дасягненнямі, педагагічнай навукай і практыкай. Аб гэтым заявіў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 31 жніўня ў час наведвання ў Мінску СШ № 51, якая ўпершыню адкрылася ў мікрараёне Лощыца-4, паведамлілі БЕЛТА ў прэс-службе кіраўніка дзяржавы.

Для новага мікрараёна адкрыліся школы вельмі дарэчы, паколькі ў ім пражывае шмат маладых сем'яў з дзецьмі і іх колькасць пастаянна расце. У новай навучальнай установе ўсё прадугледжана для атрымання якаснай адукацыі на сучасным узроўні і развіцця падростаючага пакалення.

Кіраўнік дзяржавы, вішучы ўсіх з Кнігам ведаў, падкрэсліў, што гэта свята ўсіх пакаленняў — ад малых, які ўпершыню ідуць у школу, да іх бабур і дзядуляў, якія адпраўляюць унікаў у паход за ведамі.

«Гэта складаны паход, самы цяжкі, напэўна, у жыцці кожнага чалавека, — лічыць Прэзідэнт. — Кожны з нас захоўвае ў сэрцы ўспаміны аб тым дні, калі ўпершыню пераступілі школьны парог. Мы заўсёды будзем удзячныя першаму настаўніку, педагогам, разам з якімі спасцігалі асновы навук, маральныя каштоўнасці, жыццёвую мудрасць».

Аляксандр Лукашэнка, звяртаючыся да школьнікаў, педагогаў і бацькоў, адзначыў: «Дзень ведаў мы сустракаем у цудоўнай сучаснай школе ў адным з самых маладых і хутка растуць мікрараёнаў Мінска». Ён падзякаваў будаўніцтвам за добры падарунак да 1 верасня і выказаў спадзею, што дзеці беражліва адносяцца да новабудовы, каб яна заўсёды заставалася такой жа прыгожай.

Як адзначыў Прэзідэнт, добра падрыхтавалася да навучальнага года не толькі гэта школа, але і ўсе навучальныя установы Беларусі.

Кіраўнік дзяржавы ў цэлым высока ацаніў узровень беларускай адукацыі і ў сувязі з гэтым падкрэсліў, што ў рэйтынгу нацыянальнага дабрабыту па паказчыках у сферы адукацыі Беларусь уваходзіць у лік лідараў сярод амаль 200 дзяржаў планеты.

У Беларусі ў сёлета пачнуць займацца каля 2 млн вучняў і студэнтаў — гэта прыкладна п'ятая частка насельніцтва краіны. І ад таго, наколькі паспяхова яны будуць асвойваць

веды, залежыць дабрабыт дзяржавы, лічыць Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт упэўнены, што выпускнікі школы XXI стагоддзя павінны валодаць найноўшымі інфармацыйнымі тэхналогіямі, свабодна размаўляць на замежных мовах і не проста помняць правільныя і формулы, а ўмець прымяняць іх у жыцці, на практыцы. Школа павінна забяспечыць кожнаму дзіцяці роўныя ўмовы для жыццёвага старту.

Як перакананы кіраўнік дзяржавы, для паспяховага вырашэння гэтых задач неабходна больш шырока ўкараняць сучасныя сродкі навучання. З гэтага навучальнага года ў Мінску пачнуць рэалізоўваць маштабны інавацыйны праект «Электронная школа», дзякуючы якому камп'ютарныя тэхналогіі ахопяць практычна ўсе бакі школьнага жыцця. СШ № 51 стане адным з першапраходцаў у гэтай важнай і цікавай справе.

Аляксандр Лукашэнка таксама акцэнтаваў увагу на тым, што школа павінна быць зонай бяспекі і здароўя. «Галоўнае тут — адказнасць і дысцыпліна дарослых, — упэўнены кіраўнік дзяржавы. — У нашых з вамі сілах засцерагчы дзіцяці ад няшчасных выпадкаў, адарваць ад камп'ютарных гульняў дзеля заняткаў спортам, зрабіць здаровы лад жыцця сімвалам поспеху і прадметам для пераймання».

Пры гэтым Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што ключавой фігурай у школе быў і застаецца настаўнік — падзвіжнік, асветнік, энтузіяст, рамантык, самы галоўны пасля бацькоў чалавек у жыцці дзіцяці, які запальвае ў яго сэрцы агонь пазнання, творчасці і добра.

Звяртаючыся да педагогаў, Прэзідэнт падкрэсліў, што яны самыя надзейныя памочнікі ў рабоце з людзьмі. «Захоўвайце вернасць ідэалам беларускага настаўніцтва, падтрымлівайце яго высокі аўтарытэт у народзе, адчуваючы сваю адказнасць за маральны клімат у грамадстве», — заклікаў кіраўнік дзяржавы.

СТАЛІЦА НАТХНЕННЯ

Быхаў стаў сталіцай XX юбілейнага Дня беларускага пісьменства і адзначыў яго ў выхадны дні з размахам. Хваля святочных мерапрыемстваў літаральна захліснула горад і нікога не пакінула абыякавым.

Берагчы спадчыну

Надзвычай прыгожай і стыльнай атрымалася цырымонія адкрыцця Дня беларускага пісьменства: на галоўную сцэну выйшлі гістарычныя персанажы ў выдатных строях, потым адбылося прадстаўленне ўсіх гарадоў-сталіц беларускага свята, парадаваў канцэрт Магілёўскага аркестра народных інструментаў імя Леаніда Іванова.

Для супрацоўнікаў РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» Аляксея Жабінскага, Юліі Фісюк, Наталлі Макася гэты святочны дзень быў працоўным — яны забяспечвалі дзейнасць экспазіцыі сваёй установы.

У гонар Дня пісьменства ў Быхаве ўсталявалі ўнікальны помнік гісторыка-мемуарнай літаратуры XVI-XVII стагоддзяў — «Баркулаўскі летаніс».

Грошы — у прыроду

ЛАНДШАФТ ГЛАБАЛІЗАЦЫІ

Беларусы да слова «глобалізацыя» звыклі даўно. Як ніяк перад самым носам Еўрасоюза і не толькі. Дастаткова аднойчы паглядзець альбо проста паслухаць тэлебачанне, каб зразумець: першыя аб'ядноўваюцца ў Еўропе, другія — у Азіі, трэція — у Паўночнай Амерыцы. Палітычнай і эканамічнай глабалізацыі канца-краю няма. Складваецца ўражанне, што яна — рэч наўрад ці празрыцця для няўзброенага вока. «Якая ж ад яе карысць? Што мы з яе маем?» — пытанні не на наш адрас. Зусім іншая справа, калі гутарка ідзе пра глабалізацыю экалагічную. І праект «Балтыйскі ландшафт у Беларусі» — моцны аргумент у гэтым плане. Таму далей чытаем пра яго рэалізацыю, а таксама пра ваду і лес, меліярацыю, але самае галоўнае — пра баброў.

Фота: Анатоль Кішчэўскі

Надвор'е

ПЕРШЫЯ «ДРЫЖЫКІ» А ўначы на пятніцу-суботу замаразкі да мінус 2

У аўторак чакаецца воблачнае надвор'е, часам будучы ісці дажджы, месцамі — моцныя, а ў асобных раёнах — навальніцы, паведамляе рэдакцыя спецыяліст Рэспубліканскага гідрометцэнтра Мінпрыроды Воляга Фядотава.

Вецер паўночны і даволі моцны, парывамі да 15-20 м/с. Максимальная тэмпература паветра — плюс 10-16 градусаў. Уначы ў сераду паўночная, а ўдзень па паўднёвым усходзе чакаюцца кароткачасовыя дажджы. Вецер месцамі парывамі да 15-18 м/с. Тэмпература паветра ў ноч на сераду ўсяго 5-12 цяпла, удзень плюс 10-17 градусаў, а ў заходніх рэгіёнах — да плюс 20.

У чацвер непрацяглы дажджы прагназуюцца толькі ў асобных раёнах краіны. Уначы і раніцай туман. Тэмпература паветра ў ноч на чацвер — 4-11 цяпла, удзень будзе плюс 12-19 градусаў, а па паўднёвым захадзе — да 21 цяпла.

Паводле папярэдніх разлікаў айчныхных сіноптыкаў, у апошнія дні тыдня тэрыторыя Беларусі трапіць пад уплыў скандынаўскага антыцыклону, таму ў большасці раёнаў ападкаў не будзе, толькі на усходзе краіны невялікі дажджы. Уначы і раніцай — туман. Пахаладае. У ноч на пятніцу і суботу тэмпература паветра знізіцца да плюс 3-10 градусаў, а на глебе магчымы невялікі замаразкі да мінус 2 градусаў. Удзень у гэтыя два дні чакаецца 14-20 цяпла, а на захадзе краіны — да плюс 23 градусаў. А вось самым цёплым днём тыдня стане нядзеля, калі ўначы чакаецца 5-10, удзень — 15-22 цяпла, а па паўднёвым захадзе Беларусі — да плюс 24 градусаў.

Сяргей КУРКАЧ.

ЦЫТАТА ДНЯ

Наталля КУЧЫНСКАЯ, член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры і навуцы:

«Калі казаць пра змены, якія, мажыма, наспелі ў апошні час у сістэме адукацыі, то педагагічная грамадскасць актыўна адзукілася на прапанову дэпутатаў выказаць сваё меркаванне аб праблемных трыманнях адукацыі. Выклікалі бурныя спрэчкі пытанні ўстанаўлення праходнага парoga для вучняў пры залічэнні ў 10-ы клас, аб механізме дысцыплінарнага спазнання навучэнца. Акрамя гэтага, спіс мажымых змяненняў у Кодэкс аб адукацыі абзначыла і анкетаваанне кіраўнікоў устаноў адукацыі, выкладчыкаў, вышэйшайшай, бацькоў з усіх рэгіёнаў Беларусі».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 03.09.2013 г.

Долар ЗША	8990,00
Еўра	11900,00
Рас. руб.	271,00
Укр. грыўня	1106,42

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 15°
Віцебск	+ 15°
Гомель	+ 15°
Гродна	+ 15°
Магілёў	+ 15°
Мінск	+ 13°

У СОНЦА ЁСЦЬ ДВАЙНІК?

Астраномы NASA мяркуюць, што ў Сонца ёсць нябачны двайнік, які складае з ім падобную зорную сістэму, паведамляюць інфармагенцтва.

«Сястра» Сонца атрымала назву «Зорка смерці», або «Немязіда». Першыя публікацыі пра яе з'явіліся яшчэ ў 1984 годзе. Як сцвярджаюць астраномы, гэтая зорка — карычневая карлік, які знаходзіцца ад Зямлі на 1,5 светлавых гадоў ад планеты. Паводле разлікаў спецыялістаў, «Немязіда» з'яўляецца каля Зямлі кожныя 26 млн гадоў.

Кар. БЕЛТА.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПДЗЕЙ

ЗША ШПІЭНІЛІ ЗА ПРЭЗІДЭНТАМІ БРАЗІЛІІ І МЕКСІКІ?

Агенцтва нацыянальнай бяспекі (АНБ) ЗША адсочвала тэлефонныя званкі і электронную перапіску прэзідэнтаў Бразіліі і Мексікі — Дзілмы Русефі і Энрыке Пены Ньета. Пра гэта ў нядзелю ў эфіры бразільскага тэлеканала Globo заявіў амерыканскі журналіст Глен Грынуолд. Ён спаслаўся на новую порцыю сакрэтных дакументаў, перададзеных яму экс-супрацоўнікам ЦРУ Эдвардам Сноўдэнам. Гэтыя матэрыялы датаваны чэрвенем 2012 года. Гэта сведчыць аб тым, што сачэнне за прэзідэнтам Мексікі, які прыйшоў да ўлады ў снежні мінулага года, пачалося яшчэ тады, калі ён быў толькі кандыдатам. Міністэрства замежных спраў Мексікі адмовілася каментыраваць даныя Грынуолда. У сваю чаргу, у Бразіліі дзейні амерыканскі спецслужбы выклікалі абурэнне. «Калі даныя пацвердзіцца, гэта будзе недапушчальна, непрымальна, таму што гэта можна расцэнюваць як ідэаграфічныя замах на суверэнітэт нашай краіны», — пракаментаваў сітуацыю міністр юстыцыі краіны Жазэ Эдуарду Кардозу.

ПАВОДКА Ў ХАБАРАЎСКУ НА ПІКУ: УЗРОВЕНЬ ВАДЫ ДАСЯГНУЎ 8 м

Узровень вады ў Амуры ў Хабараўску складае 800 см, паведамляе ГУ МЧС па рэгіёне. За чатыры гадзіны узровень вады ў рацэ падняўся на 3 сантыметры. Вада лагрозліва падмаецца і ў Камсамольска-на-Амуры, але мясцовыя ўлады вымушаны засяродзіць намаганні на Хабараўску. Гістарычным максімумам для горада да гэтага лета быў узровень вады ў 642 сантыметры, зарэгістраваны ў канцы XIX стагоддзя. Крытычным лічыцца ўзровень Амура да 600 сантыметраў. Па апошніх афіцыйных ацэнках, ад паводкі пацярпелі 102 тыс. чалавек, 11 тыс. жылых дамоў затоплены, а шкода ад бедства можа перавысіць 30 млрд расійскіх рублёў.

ВАГУ ЧАЛАВЕКА ВЫЗНАЧАЕ КОЖНАЯ ХВІЛІНА ФІЗІЧНАЙ АКТЫЎНАСЦІ

Нават самая непрацяглыя перыяды інтэнсіўнай фізічнай нагрузкі ўплываюць на вагу чалавека і зніжаюць рызыку атлусцення, піша The Telegraph. Напрыклад, згодна з афіцыйнымі дзірэктывамі брытанскага Міністэрства аховы здароўя, у большасці дарослых людзей павінна быць мінімум 150 хвілін умеранай фізічнай актыўнасці або 75 хвілін інтэнсіўнай нагрузкі на працягу тыдня. На практыцы гэта можа вылівацца ў дзесяціхвілінны інтэнсіўны трэніроўкі. Новае даследаванне паказала: працуе нават такая фізічная актыўнасць, як хаджэнне па крамах або ўздым на адзін лесвічны пралёт. Так кожная дадатковая хвіліна, выдаткаваная на інтэнсіўную, але недаўгачасную нагрузку, памяншала індэкс масы цела, паказваў эксперымент.

У жанчын індэкс масы цела зніжаўся на 0,7 у пераліку на адну хвіліну фізічнай актыўнасці ў дзень (у выніку вага памяншаецца прыкладна на 500 грамаў). Таксама кожная хвіліна адпавядала пачынальнаму зніжэнню рызыкі атлусцення сярод жанчын і двухпрацэнтнаму — у мужчын.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

НАТА АФІЦЫЙНА АДМОВІЛАСЯ ЎДЗЕЛЬНІЧАЦЬ У ВАЙНЕ СУПРАЦЬ СІРЫІ

У той час як улады Францыі ў прыняцці раешнага па Сірыі ўзлілі пачаў у чаканні крокаў партнёрства ЗША, пазбавіўшыся добрай долі аднадушча ў пытанні ваеннага ўдару па гэтай краіне, звярнулася па дапамогу да свайго парламента, НАТА афіцыйна абвергла верагоднасць наступлення на Дамаск у рамках альянсу. «Прымаць рашэнне аб рэакцыі на тое, што адбылося ў Сірыі, — асабістая справа кожнай краіны. У НАТА ідзе абмеркаванне сітуацыі, мы гатовы абараняць Турцыю. Але нейкай іншай ролі альянсу я не бачу», — заявіў генеральны сакратар НАТА Андрэс Фог Расмусэн у панядзелак. Такім чынам НАТА пераклала адказнасць на лідараў дзяржаў за прыняцце спрэчнага ў многіх адносінах рашэння аб удзеле ў ўдары па блізкаўсходняй краіне, які многія аналітыкі называюць не інакш як «шляхам у нікуды».

Фота: Reuters

ЯКІЯ ЎСПАМІНЫ Ў ВАС ЗАСТАЛІСЯ АД СУСТРЭЧЫ СА ШКОЛАЙ?

Крысціна ШАБАНАВА, менеджар па продажах сувенірнай прадукцыі, г. Мінск:

— Мой «першы раз у першы клас» пачаўся з белых банцікаў, накружмаленага каўнерка, новых лакаваных пантофлікаў... разбітых каленка! Я так старалася быць дарослай і сур'ёзнай на першай у жыцці лінейцы, з такім гонарам — усё-такі ўжо школьніца! — несла букет сваёй першай настаўніцы, што не заўважыла барджора і ўпала ў самы ўрачысты момант мерапрыемства. Але я падцягнула беленькія голыфікі, абтрэсла спаднічку і пайшла дарчыць кветкі самай лепшай настаўніцы пачатковых класаў — Людміле Аляксандраўне Кананю. Вось так памянненне да ведаў у першы школьны дзень дапамагло мне пераадолець боль і расчараванне ад падзення. Балазе, усе наступныя 10 лінеек праходзілі без падобных здарэнняў.

Іван ДАШКОЎ, рамеснік, г. Мінск:

— Першы клас быў пры садку, у які я хадзіў да гэтага, таму спачатку не асабліва ўсвядоміў, што пачалося школьнае навучанне. Цяжка было вытрымаць тыя некалькі ўрокаў, але мне вельмі пашчасціла з настаўніцай, Марыяй Іванаўнай. Яна не давала нам сумавачы, заняты праводзіла ў гульнявой форме, рабіла з намі зарадку, калі мы не маглі ўжо ўседець на месцы. Узгадваецца адзін смешны момант з тых часоў. Вучыўся я на пачатку 1990-х, і новых падручнікаў у краіне яшчэ не было, а старыя ўжо не падыходзілі па змесце. І вось выдалі нам кніжку (наколькі я памятаю, пра дзяцінства Леніна), але казалі яе не чытаць. Але ўжо я залез пад коўду і стаў чытаць кароченькія гісторыі. За гэтай «крамольнай» справай мяне заўважыў бацька, і цяпер памятаю свой страх у чаканні пакарання за «забароненую» літаратуру...

Вікторыя ПРАХОРЫК, інтэрнэт-партгал «Компьютерные вести», г. Мінск:

— На першай лінейцы ў мяне было адчуванне нечага новага і цікавага. Як цяпер памятаю ў чырвоным касцюме ў белую палоску сваю першую настаўніцу Людмілу Васільеўну Патрвіч. Яна стала для мяне не проста настаўніцай, а сапраўдным правадніком у самастойнае жыццё. Пасля заканчэння школы і пазней, калі я ўжо вучылася ў інстытуце, мы часта сустракаліся з ёй і размаўлялі. Цяпер я пераехала з роднага Салігорска ў Мінск, і мая мама дагэтуль перадае мне прывітанні ад Людмілы Васільеўны. Прайшло ўжо столькі гадоў, мноства вучняў у яе было за гэты час, але яна ўсё адно памятае мяне і цікавіцца маймі лёсам. Я ўдзячная ёй за цярпенне і разуменне, падтрымку і ў той жа час строгаць. Падрыхтавала Дзіяна СЕРАДЗЮК.

«...БОЛЬШ ШЫРОКА ЎКАРАНЯЦЬ СУЧАСНЫЯ СРОДКІ НАВУЧАННЯ»

(Заканчанне. Пачатак на 1-й стар.)

Прэзідэнт выказаў меркаванне, што ў справе станаўлення асобы трэба абавірацца на велікім багату спадчыну беларускага народа, яго прынцыпы і ідэалы.

Кіраўнік дзяржавы выказаў перакананасць, што поспех у выхаванні можа быць дасягнуты толькі сумеснымі намаганнямі школы і сям'і.

Звяртаючыся да школьнікаў, Аляксандр Лукашэнка сказаў: «Першае верасня — гэта перш за ўсё ваша свята, якое адкрывае дзверы ў Краіну ведаў, дзе вас чакаюць разгадка тайнаў прыроды і гісторыі, паходы і экскурсіі, спартыўныя старты і працоўныя справы.

Прэзідэнт пажадаў педагогам і бацькам поспехаў у важнай і адказнай справе выхавання дзяцей.

Аляксандр Лукашэнка таксама падзяліўся сваімі разважанымі аб працэсе станаўлення незалежнай беларускай дзяржавы, які павінен стаць неабарачальным.

«Так складалася, што я другі дзень, учора і сёння, — у школе. Стоячы перад дзецьмі, я ўглядаўся ў іх вочы, назіраў за бацькамі, і мяне не пакідала велікі важная думка, якой я хачу з вамі падзяліцца, — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

Праўда, цяпер, як заўважыў Аляксандр Лукашэнка, некаторыя пераглядаюць тыя падзеі. «Не выключана, што і нас з вамі будуць пераглядаць і пераважчаць — такі ўжо ўклад жыцця», — выказаў меркаванне Прэзідэнт.

Разважваючы аб тым, што такога зрабіла цяперашняе пакаленне, чым можна было б ганарыцца, кіраўнік дзяржавы адзначыў: «Мы стварылі першую дзяржаву ў гісторыі нашай краіны, нашага народа, мы стварылі фундамент гэтай дзяржавы.

«Я не можам больш дазволіць, каб не толькі мы, але і нашы дзеці жылі не на сваёй зямлі, — падкрэсліў кіраўнік дзяржавы.

«Я як Прэзідэнт зраблю ўсё, каб мабілізаваць грамадства на выкананне гэтай святой задачы — зрабіць працэс будаўніцтва нашай дзяржавы, нашай дзяржавы неабарачальным», — запэўніў Аляксандр Лукашэнка.

У ходзе наведвання новай сталічнай школы кіраўніку дзяржавы далажылі аб гатуюцца ўсёй сістэме адукацыі Мінска да навуцальнага года, а таксама аб тым, што колькасць першакласнікаў паступова павялічваецца.

Аляксандр Лукашэнка пацікавіўся пытаннямі ўдасканалення сістэмы аплаты працы педагогаў. «Галоўнае, каб мы далі магчымасць маладым настаўнікам зарабіць. Гэта важны момант», — лічыць Прэзідэнт.

Як праінфармаваў Аляксандра Лукашэнка, з гэтага навуцальнага года на базе 11 устаноў агульнай сярэдняй адукацыі Мінска будзе ажыццёўлены рэгіянальны праект для фарміравання і стымулявання самаадукацыйнай дзейнасці сродкамі інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій «Электронная школа».

Кіраўнік дзяржавы таксама азнаёміўся з матэрыяльна-тэхнічнай базай навуцальнай установы, умовамі для навуцання і выхавання школьнікаў.

Аляксандра Лукашэнка праінфармаваў, як будуць забяспечвацца факультатывыя заняткі і развіццця творчыя, спартыўныя здольнасці дзяцей. Кіраўнік дзяржавы наведаў школьны клас, а таксама спартыўную і трэнажорную залы, дзе паразмаўляў з юнымі баскетбалістамі і сфатаграфаваліся з імі.

Ад Прэзідэнта ў дар школу перададзены камплекты спартыўнай формы і баскетбольныя мячы.

Па выніках наведвання школы Аляксандр Лукашэнка пакінуў запіс у Кнізе ганаровых гасцей.

ПРЭЗІДЭНТ ПАВІНШАВАЎ ГІМНАСТАК З ПЕРАМОГАЙ

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў нацыянальную каманду Беларусі па мастацкай гімнастыцы з перамогай на чэмпіянаце свету ў Кіеве.

«Гэта выдатны вынік напружанай і мэтаакіраванай працы ўсяго калектыву каманды. Вашы яркія выступленні сталі сапраўдным святам для ўсіх знакатаў гэтага грацыёзнага віду спорту як у Беларусі, так і за мяжой.

У тыднёвым спартыўным аглядзе «Звязда» распавядае пра «золата» беларускіх гімнастак, якое ўвоўдзіў у гісторыю, поспех гандбалістаў мінскага «Дынама» і сенсацыйную перамогу «Юнацтва» ў фінале Кубка Руслана Сялява.

1. Упершыню за 15 гадоў беларускія «грацы» выйгралі «золата» ў групавых практыкаваннях на чэмпіянаце свету па мастацкай гімнастыцы.

Вайсковыя рытуалы

КЛЯТВА ВАЕННАЙ ПРАФЕСІІ

Урачыстая цырымонія прыняцця ваеннай прысягі адбылася ў Ваеннай акадэміі. Курсанты першых курсаў ваеннай ВВУ, а таксама ваенных факультэтаў грамадзянскіх вышэйшых навуцальных устаноў краіны пакляліся быць вернымі абаронцамі беларускага народа і сваёй Айчыны.

Акрамя Ваеннай акадэміі, падрыхтоўка спецыялістаў для Узброеных Сіл сёння ажыццёўляецца на ваенных факультэтах Беларускага дзяржаўна-

навуцальных устаноў краіны. У штатнай структуры 9 факультэтаў, якія забяспечваюць падрыхтоўку афіцэрскага кадра на 19 спецыяльнасцях, 6 напрамкаў і 31 спецыялізацыі для Узброеных Сіл, унутраных войскаў МУС, Дзяржаўнага пагранічнага камітэта, КДБ і МНС.

Для павышэння кваліфікацыі афіцэрскага складу Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь у канцы 2003 года на базе Ваеннай акадэміі быў створаны і пасляхова функцыянуе факультэт павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў.

Ваенная акадэмія вызначаецца вялікім навукова-педагагічным патэнцыялам. Тут працуе звыш 700 высокакваліфікаваных выкладчыкаў, з якіх 230 маюць вучоны ступені і званні.

Вераніка КАНЮТА. Фота БЕЛТА.

У свеце

ГЭТА НЕ ГУМАНІТАРНАЯ ІНТЭРВЕНЦЫЯ

Сітуацыя з Сірыйскім выклікае ўсё большае рознагалоссе сярод заходніх дзяржаў. У разгубленасці знаходзяцца і заходнія тэарэтыкі і практыкі міжнароднага права.

што і называюць гуманітарнай інтэрвенцыяй. Гэтая норма павінна выкарыстоўвацца толькі ў крайніх выпадках і базіруецца на шасці прынцыпах.

нават быццам бы накіраваная на абарону цывільных асоб, не робіць ваіну «гуманітарнай» у вачах сусветнай грамадскай думкі.

Цікавыя і каментарыі да артыкула Чарлі Карпентэра. Яны дастаткова неадназначныя. Некаторыя з чытачоў падтрымалі планы па інтэрвенцыі, прычым нэважна, гуманітарнай, з ведама ААН, або без яе дазволу.

Гэта адзначаецца і ў артыкуле Чарлі Карпентэра, прафесара ў сферы міжнародных зносін Масачусецкага ўніверсітэта, апублікаваным у часопісе «Foreign Policy» і названым «Не называйце гэта гуманітарнай інтэрвенцыяй».

Фінальным доказам супраць удару па Сірыі быццам у мэтах гуманітарнай інтэрвенцыі, на думку Чарлі Карпентэра, з'яўляецца яе плануемы характар, без ухвалення з боку Савета Бяспекі ААН.

Сёньня і яшчэ адзін важны прынцып: любячы быццам з мэтай абароны цывільных асоб павінна мець разумную верагоднасць поспеху і не зрабіць сітуацыю горшай.

Да выкладзеных прафесарам Карпентэрам неабходна дадаць і тое, што гуманітарная інтэрвенцыя ў цэлым велікі хістка норма міжнароднага права.

Брытанскі парламент, як вядома, забараніў сваіму ўраду ўвязвацца ў ваенныя дзеянні разам з ЗША, да вялікага незадавальнення амерыканцаў.

Сёньня і яшчэ адзін важны прынцып: любячы быццам з мэтай абароны цывільных асоб павінна мець разумную верагоднасць поспеху і не зрабіць сітуацыю горшай.

Сёньня і яшчэ адзін важны прынцып: любячы быццам з мэтай абароны цывільных асоб павінна мець разумную верагоднасць поспеху і не зрабіць сітуацыю горшай.

Сёньня і яшчэ адзін важны прынцып: любячы быццам з мэтай абароны цывільных асоб павінна мець разумную верагоднасць поспеху і не зрабіць сітуацыю горшай.

Спорт-тайм

БЕЛАРУСКІЯ ГРАЦЫ ПАРУШЫЛІ ГЕГЕМОНІЮ РАСІЯНАК

Зборная Беларусі заняла трэцяе месца ў агульным заліку, саступіўшы камандам Расіі і Украіны.

2. Таксама неблагі «ўраджай» на мінулым тыдні сабралі беларусы на чэмпіянаце свету па грэблі на байдарках і каноэ, які праходзіў у нямецкім Дуйсбургу.

3. Сенсацыйна завяршыўся Кубак краіны па хакеі. У фінальным матчы мінскае «Юнацтва» разграміла жлобінскі «Металург» — 6:0.

4. Гандбольны клуб «Дынама» (Мінск) выйшаў у групувае стадыі Лігі чэмпіёнаў. У фінальным паядынку кваліфікацыі мінчане перайгралі славацкі «Татран» — 29:27.

5. Завяршыўся 22-і тур футбольнага чэмпіянату краіны, які канчаткова вызначыў склад фінальнай шасцёркі каманд.

6. Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ

НАВІНЫ

ПАЦЗЕІ

ФАКТЫ

НАВІНЫ

ПАЦЗЕІ

ФАКТЫ

ГРОШЫ СІСТЭМЫ БЕЛКАРТ ЗАПРАЦУЮЦЬ І Ў ГЛАБАЛЬНАЙ СЕТЦЫ

Беларусбанк стаў першым банкам краіны, які дае магчымасць інтэрнэт-крамам прымаць ад трымальнікаў карткаў Беларускага аплатаў за тавары і паслугі ў інтэрнце з выкарыстаннем плацежных карткаў сістэмы Белкарт.

Ужо ў верасні сёлета ў інтэрнэт-крамах, якія супрацоўнічаюць з банкам, з'явіцца магчымасць прымаць да аплатаў карткі Беларускага сістэмы Белкарт.

Сяргей КУРКАЧ.

РЭЙСЫ ПРЫПЫНЯЮЦА, РЭЙСЫ АДКРЫВАЮЦА

3 1 верасня па 15 кастрычніка па суботах у сувязі з правядзеннем работ па рэканструкцыі пагранічнага пераходу «Прывалкі» прыпыняецца рух аўтобусаў па міжнародным маршруце Мінск — Друскінінкая на рэйсы, што адраўляліся з Мінска ад аўтавакзала «Цэнтральны» ў 00.20, з Друскінінкі — у 17.00.

3 11 верасня адкрываецца рух аўтобусаў дзяржаўнага прадпрыемства «Мінсктранс» (філіяла «Аўтобусны парк № 2») па маршруце Мінск — Масква.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ПРАРЫЎ НАФТАПРАВОДА

Позна вечарам 31 жніўня каля вёскі Скібічы Драгічынскага раёна адбыўся прарыв магістральнага нафтаправода «Мазыр—Брэст» і разлілася нафта.

Упраўленнем Следчага камітэта па Брэсцкай вобласці заведзена крымінальная справа. Асобы, якія маюць дачыненне да пашкоджання нафтаправода прадпрыемства «Гомельтранснафта «Дружба», устанавіваюцца.

Прарыв ліквідаваў сумесна работнікі МНС і нафтаправода «Дружба». Перапампоўванне нафты адоўлена. Паводле папярэдніх даных, вылілася каля пяці кубічных метраў нафты.

Падобны прарыв у канцы 2010 года побач з трасай Брэст—Камінь прывёў да ўзгарання нафты. Ліквідацыя пажар тады стала магчымым толькі пасля таго, як частка нафты выгарала.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

ДАГАРЫ КОЛАМІ Ў СПАСНАЙ ЯМЕ

Трактарыст КСУП «Навасёлкі», што ў Петрыкаўскім раёне, перакуліўся разам з трактарам «К-700» у спісаную яму, дзе апошні апынуўся дагары коламі.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ЗА ПАДРОБУК — КРЫМІНАЛЬНАЯ СПРАВА

У Слоніме заведзена крымінальная справа за выкарыстанне фальшывага вадацельскага пасведчання ў дачыненні 40-гадовага мясцовага жыхара, які афіцыйна нідзе не працуе, паводле адрасу адраснага інфармацыйна-грамадскага сувязі УУС Гродзенскага аблвыканкома.

Мужчына кажа, што «ліпавы» дакумент на права кіравання транспартным сродкам ён набыў у Расіі, дзе працаваў, у асобы каўказскай нацыянальнасці.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

НА ГАРЫШЧЫ — НЕБЯСПЕЧНАЯ ГІСТОРЫЯ

65 патронаў калібру 7,62 мм са слядамі ржы, датаваных 1944 годам, былі загорнуты ў фрагмент газеты «Гомельская праўда» 1946 года выпуску.

Іх і знайшла на гарышчы свайго дома жыхарка Хойнікаў, якая тут жа выклікала супрацоўнікаў міліцыі.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

РТУЦЬ У СЛОКУ

У Пухавіцкім раёне ў пабудове, якая належыць таварыству з абмежаванай адказнасцю, знайшлі ёмістасць з ртуццю.

Пра знаходку ў вёсцы Седча ў цэнтры аператыўнага ўпраўлення Пухавіцкага падраздзялення МНС паведаміў намеснік дырэктара таварыства: рабочыя разбіралі гаспадарчую пабудову і натрапілі на слоік вагой прыкладна 300 грамаў з рчывам серабрыстага колеру.

Сяргей РАСОЛЬКА.

3 ПОРАХАМ ПРАЗ МЯЖУ

У пункце мытнага афармлення «Аляксандраўка» супрацоўнікамі мытні сумесна з вайскоўцамі пагранічнай групы быў затрыманы пасажыр аўтамабіля, які праз «зрэліны канал» меў намер завезці 5 металічных слоікаў з порахам, 47 патронаў да гладкаствольнай паліяўнічнай зброі, 180 гільзаў да паліяўнічных патронаў з капсулямі, слоік з капсулямі.

Усе гэтыя вырабы абмежаваны да перасоўвання за мяжу. Пасля таго, як транспартны сродак перасёк лінію завяршэння мытнага афармлення, машыну дагледзелі і канфіскавалі тавар, які незаконна перамяшчаўся.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусі выкажаюць глыбокі спачуванні дэпутату, члену Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па аграрнай палітыцы Боіку Анатолю Сцяпанавічу ў сувязі з напатаўшым яго вялікім горам — смерцю МАЦІ.

СТАЛІЦА НАТХНЕННЯ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
Ва ўрачыстым адкрыцці браў удзел першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Аляксандр РАДЗЬКОУ. Ён, дарэчы, з'яўляецца ўраджэнцам Быхаўшчыны і таму лепш за іншых ведае ўсе адметнасці гэтых мясцін.

— Наша пакаленне стварае дзяржаву. Мы павінны яе ўмацаваць і перадаць сваім дзецім у спадчыну, каб яны яе бераглі, — сказаў журналістам Аляксандр Радзькоў. — А ў чым сэнс дзяржавы? У святых, у гэтым духу. У Быхаве ёсць Лудыцкая вышыня, Баркулабаўскі летапіс, іншыя гістарычныя святыя месцы. Калі мы іх будзем адчуваць, разумець і захоўваць — вось тады мы будзем моцныя як дзяржава. Дзень 1 верасня, па традыцыі, пачаўся ў Быхаве са святочнай лінейкі ў сярэдняй школе № 1. На ёй прысутнічалі кіраўніцтва вобласці і горада, высокія госці. Акрутаньня першакурснікі з букетамі кветак зьялі ўсмешкамі, але не менш радаліся ўсё школьнікі і педагогі. У сувязі з Днём пісьменнасці будынак школы поўнаасоў абнавілі, а ў фэа адкрылася выстава інавацый у сферы адукацыі Магілёўскай вобласці.

Намеснік прэм'ер-міністра Беларусі, старшыня аргкамітэта па падрыхтоўцы да Дня беларускага пісьменства Анатоль ТОЗІК, які браў удзел у школьных урачыстасцях, ацаніў святочны горад.

— У мяне вельмі добрае ўражанне ад Быхава, — сказаў Анатоль Тозік. — Па-майму, на працягу года зроблена каласальная праца, і, галоўнае, усё гэта не дарэмна, таму што зроблена для горада і застанецца на заўтра і паслязаўтра. Вельмі шмат новых аб'ектаў, патрэбных людзям. Ну, можа, не халіла часу, каб усюды новая трава вырасла... Але я мяркую, што гэты дзень на доўга запомніцца быхаўчанам і тым, хто прыехаў сюды, і не толькі з Беларусі.

Дзень адкрыццяў

Магілёўшчына сёлета жыла Днём пісьменства і падрыхтоўкай да яго. Свята адбылася ва ўсіх сферах жыцця, нават у традыцыйных сельскіх скульптурах, якія робяць увосень з саломы. У Магілёўскім раёне, па дарозе з абласнога цэнтру ў Быхаў з саломяных цокоў зрабілі... раскрытую кнігу, са старонак якой нагадалі вандрунікам пра беларускае свята 1 верасня.

Аднак на самой справе, усё пачалося ў суботу, 31 жніўня. Нягледзячы на пахмурнае неба і дожджык, жыхары Быхава з дзецьмі сабраліся раніцай на адкрыццё абноўленага кінатэатра «Радзіма». Стары будынак захаваў свой адметны стыль, але ўнутры цалкам сучасны інтэр'ер, кавярня з кавай і папкорнам, утульная зала з мяккімі крэсламі. Дзеці і дарослым раздалі 3D-акуляры і паказалі рэкламны ролік. Публіка на новыя тэхналогіі рэагавала бурнай радасцю, а вёікі на севані (пачыналі з беларускага мультфільма «Прыгоды Несцежкі») раскупілі на некалькі дзён наперад.

— Тое, што Дзень пісьменства пачынаецца з адкрыцця кінатэатра, — гэта менавіта мэрапрыемства, — сказаў міністр культуры Беларусі Барыс СВЯТЛОУ. — Кіно, можа, і не самае важнейшае для нас мастацтва, але ўсё ж лідар сярод іншых відаў. А ўвогуле мне падабаюцца гарады, якія рыхтуюцца да вялікіх рэспубліканскіх свят. Я бачу, як мяняецца іх знешні выгляд, як яны становяцца прыгажэйшымі. Я прыежджу па Быхаве — гэта ж зусім іншы горад! Ён і стары, і малады, ура-

чыста сустракае сваіх гасцей. Увогуле субота стала для Быхава днём адкрыццяў культурных аб'ектаў, якія былі адноўлены, адрамантаваны і прыведзены ў парадак да Дня беларускага пісьменства.

Здабыткі свята

Старшыня Магілёўскага аблвыканкама Пётр РУДНІК выдавочна ганарыцца тым, што ўдалося зрабіць сёлета ў Быхаве. Ён расказаў журналістам, што толькі ў райцэнтры было падрыхтавана да свята 129(!) самых розных аб'ектаў. Каштавала гэта 200 мільярдаў рублёў. Пётр Руднік падкрэсліў, што Быхаў заслужыў, каб стаць сталіцай юбілейнага ХХ Дня беларускага пісьменства.

— Сёння трэба звярнуць увагу на гісторыю: той народ, які памятае гісторыю, мае і будучыню, — нагадаў кіраўнік Магілёўскай вобласці. — А мы яе памятаем. Сёлета ўжо 7 мільярдаў рублёў выдаткавана на рэстаўрацыю старажытнага Быхаўскага замка, і мы не спынімся. А тое, што зроблена ў горадзе, усё аб'екты будучы яшчэ доўгія гады служыць жыхарам Быхава і яго гасцям.

— Галоўнае ў свяце беларускага пісьменства — гэта тое, што Беларусь сцвярджае сваю будучыню ў новых аб'ектах і што мы вельмі ашчадна ставімся да нашай спадчыны, — пракаментавала першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія АНАНІЧ. — У тым, што мы захоўваем родную мову, але жывём у кантэксце сусветных працоўнай культуры. І наша нацыянальная літаратура, і ўвогуле усё, што робіцца ў Беларусі, — гэта прыклад і ўзор таго, як павінна развівацца дзяржава. Я рада і за Магілёўшчыну, і за ўсю родную Беларусь, якая дваццаць год кроць сваім самастойным і вельмі прыгожымі святам.

— Гэта свята аб'ядноўвае ўсё тое, што створана нашымі продкамі, — сказаў намеснік старшыні Магілёўскага аблвыканкама Валерый МАЛАШКА. — Гэта свята нашай вялікай Культуры, з вялікай літары. Мы маем сваё будучае, таму што па крўпінках збіраем тое, што маем і прынамаем. І Быхаў гэтакі добры прыклад.

Госці свята Захар БАДУНОВ і Анатоль ЛЮБЧАНКА жыхары Магілёва, паведамлілі нам, што газету «Звязда» чытаюць з цікавасцю.

Пісьменнікі ў сугуччы

На пасяджэнні міжнароднага «круглага стала» тэма «Сугучча: мова і літаратура ў кантэксце гісторыка-культурнай спадчыны» абмяркоўваліся самыя розныя аспекты развіцця нацыянальнага пісьменства. Напрыклад, хто такі герой нашага часу.

— Герой нашага часу, мне здаецца, гэта чалавек, які жыве разам з намі, — адказаў дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда» Алякс Карлюкевіч. — Не трэба, з

аднаго боку, ідэалізаваць нашага сучасніка, і нас з вамі. А з другога, гэта тыя людзі, якія вельмі шмат уклалі ў здзяйсненні, якія адбыліся ў нашай краіне за апошнія два дзесяцігоддзі.

У пасяджэнні «круглага стала» бралі ўдзел беларускія і замежныя пісьменнікі. Сярод іх была ўкраінка Галіна Тарасюк, творы якой увайшлі ў кнігу Выдавецкага дома «Звязда» «Залатая струна» ў праекце «Сугучча сэрцаў: Беларусь—Украіна».

— Дарагія беларускія сябры і суседзі! — сказала ўкраінская пісьменніца і перакладчыца Галіна ТАРАСЮК. — Я маю вялікае шчасце пабываць на вашым вялікім і знакавым нацыянальным святае.

— Дарэчы, у зале падчас конкурсу «Жывая класіка» не было куды яблыку ўпасці. Падобна на тое, што чытанне вершаў у вялікіх аўдыторыях зноў становіцца модным. Не выключана, што конкурсы юных чытальнікаў стануць папулярнымі ва ўсёй краіне і дазваляць дзецім адчуць прыгажосць беларускіх вершаў і роднай мовы ўвогуле.

Спачатку было слова

Галоўны герой свята — друкаванае слова. Людзі маглі пазнаёміцца з новымі беларускімі выданнямі на

Намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусі Анатоль ТОЗІК і старшыня грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі» Мікалай ЧАРПІНЕЦ уручаюць узнагароду Івану САВЕРЧАЧАНКУ.

ным святае. Душа радаецца, якая прыгожая ваша Беларусь і якія цудоўныя вашы людзі. І я звяртаюся да вас, каб вы любілі сваю дзяржаву, сваю культуру і асабліва родную мову — такую цудоўную, самабытную, звонкую, пяшчотную, прыгожую. Памятайце, што з мовы пачынаецца народ, пачынаецца нацыя.

Расійскі пісьменнік (дарэчы, ўраджэнец Магілёўшчыны) і мецэнат Валерый КАЗАКОУ традыцыйна прыязджаў ў Беларусь на Дзень пісьменства.

— Вельмі прыемна, што свята вандруе з аднаго месца ў іншае, — сказаў Валерый. — Яно паказвае ўсю палітру друкаванага слова і ўважлівае культуры маленчкіх беларускіх гарадоў. Я ўпэўнены, што ў якасці застанецца бібліятэкі, а не помнікі нейкім царам. Увесь свет ужо дзве тысячы гадоў будзе ад таго, што страціў Александрійскую бібліятэку. А не па адным помніку рымскім імператарам ніхто галаву пеленам не пасылае. Таму дзякуй Богу, што ў Беларусі ёсць такое свята — Дзень пісьменства.

Вершы і іх чытальнікі

У Быхаве адкрылі абноўлены раённы Цэнтр культуры — вельмі сучасны і прыгожы будынак. У ім знайшліся месца і раённая бібліятэка, і зале спартыўнай барацьбы. Адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар ураджэнца Быхаўшчыны Барыса Стральцова. Ён быў вя-

домым журналістам, пісьменнікам, выкладчыкам і навукоўцам, і сімвалічна, што сродкі на мемарыяльную дошку сабралі ў рэдакцыях беларускіх газет.

А на сцэне цэнтру культуры гучаў верш і другога магілёўчанина Міхаса Стральцова. Школьнікі з усяго Быхаўскага раёна прыходзілі праз саборніцтва ў навучальныя установы, каб два дзесяці лепшых прыехалі ў райцэнтр на фінал — конкурс юных чытальнікаў «Жывая класіка».

— Мне 10 гадоў, і беларуская мова

мне падабаецца, таму што яна цікавая, і... гэта мая родная мова, — расказвала дзяўчынка.

Дарэчы, у зале падчас конкурсу «Жывая класіка» не было куды яблыку ўпасці. Падобна на тое, што чытанне вершаў у вялікіх аўдыторыях зноў становіцца модным. Не выключана, што конкурсы юных чытальнікаў стануць папулярнымі ва ўсёй краіне і дазваляць дзецім адчуць прыгажосць беларускіх вершаў і роднай мовы ўвогуле.

На доўгую памяць

Відаць, быхаўскія людзі маюць сваё лобі ў нябеснай канцэлярыі. Калі субота прайшла хоць і ў святочнай настрэй, але ў шэрай прадвесенскай дымцы, то ў нядзелю, на наступак усім змрочным прагнозам, у небе Магілёўскай вобласці заззяла сонейка.

Калі шчыра, то свята ў Быхаве літаральна закружыла галаву. Праграма юбілейнага Дня беларускага пісьменства была настолькі насычаная, што ўбачыць усё было проста немагчыма. Прычым кожны мог абраць асабліва цікавае для сябе.

Манументальная скульптура «Баркулабаўскі летапіс» на Кастрычніцкай плошчы стала месцам паломніцтва адразу пасля цырымоніі адкрыцця. Каля прыгожай і вялікай кнігі басконца тоўпіўся народ, узброены камерамі і фоталапаратамі, дзеля здымка на памяць. Госці Быхава наведвалі старажытныя помнікі архітэктуры. Часткова і сінатэга, і Быхаўскі замак былі зацягнуты палатном дзеля эстэтычнага выгляду святочных пляцовак.

Калі сінатэга выступалі тэатральныя калектывы са спектаклямі, у тым ліку і на яўрэйскаму тэматыку. Там жа адбылася цырымонія перадачы значнай сумы грошай ад Расійскага яўрэйскага кангрэса на першыя крокі ў рэстаўрацыі сінатэгі, якая можа стаць музеем яўрэйскай культуры ў будучым.

На замкавым падворку можна было ўбачыць рыцараў, у адрастаўраныя вёшчы стала чарга на агляд археалагічнай экспазіцыі.

Беларускія гарады, якія становіліся сталіцамі Дня беларускага пісьменства, прадставілі свае экспазіцыі з усім лепшым і цікавым. Але ўсіх «перамог» Мсціслаў, дзе, як і было абяцана, у вялікім акварыюме з дыстыляванай вадою былі выставлены фрагмент даспеха і шлема пачатку XVI стагоддзя, зноўдзеных нядунаў у рацэ Віхра. Тое, што гэты старажытны горад штогод прымае «Рыцарскі фэст», мясцовае кіраўніцтва лічыць шчаслівым супадзеннем. Народ тоўпіўся каля сенсацыйнай знаходкі, а гісторык і сэнатар Ігар МАРЗАЛЮК

уважлівае культуры маленчкіх беларускіх гарадоў. Я ўпэўнены, што ў якасці застанецца бібліятэкі, а не помнікі нейкім царам. Увесь свет ужо дзве тысячы гадоў будзе ад таго, што страціў Александрійскую бібліятэку. А не па адным помніку рымскім імператарам ніхто галаву пеленам не пасылае. Таму дзякуй Богу, што ў Беларусі ёсць такое свята — Дзень пісьменства.

Усё пачынаецца са слова, — выказаў сваё меркаванне Барыс Святлоў. — Якія ні былі б носьбіты, няхай і лічбавыя — а заўтра мы яшчэ далей прасунемся ў тэхнічным кірунку, але ж слова пісьмовае будзе асновай любові культуры. І, вядома ж, нашай беларускай.

У Быхаве адкрылі абноўлены раённы Цэнтр культуры — вельмі сучасны і прыгожы будынак. У ім знайшліся месца і раённая бібліятэка, і зале спартыўнай барацьбы. Адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар ураджэнца Быхаўшчыны Барыса Стральцова. Ён быў вя-

З надзеяй на сустрэчу

У Быхаве адбылася яшчэ адна значная для горада падзея: на Прывазальнай плошчы ўрачыста адкрыліся абноўленыя чыгуначная і аўтамабільная станцыі. Духавы аркестр і ансамбль

Фота Юлія ПІСЦЕЦКАЯ

паведамлі, што археолагі на гэтым тыдні вяртаюцца на Мсціслаўшчыну працаваць.

Духоўны пажытак
Падворкі на цэнтральнай вуліцы былі цалкам святочныя: вернісажы і батлейкі, вышыя ванкі і карункі, народныя і сучасныя рамствы, смачная ежа і напоі, канцэрты народных калектываў. Аднак тут знайшлося месца і для літаратурнай творчасці. Нават там, дзе гандлявалі толькі прысмакамі, знаходзілі кучока для таго, каб выставіць кнігі. Напрыклад, торт у выглядзе кнігі — таксама даніна Дню пісьменства.

На вялікай пляцоўцы на вуліцы Леніна выступалі паэты і выканаўцы песень. **Касцюковіцкая паэтка Святлана ДАСЬКОВА** вельмі хвалялася перад выступленнем: яна вярнулася на радзіму пасля п'южнага перыяду жыцця ў Маскве і свае вершы піша на рускай і беларускай мовах.

— Так шчыра спляліся дзве мовы, як стужкі, у іхнім сплэценні няма там разладу, а толькі душы закрэпкі саўмыслення... — чытала Святлана пяшчотным голасам і расказвала, што Дзень беларускага пісьменства для яе з'яўляецца асаблівым святам і выклікае добрую пачуцці.

Адна з самых удалых вулічных кніжных акцый — букросінг, арганізаваны Магілёўскай абласной бібліятэкай імя Леніна. Калі казаць проста, то гэта бясплатны абмен кнігамі: можна проста тах узяць кнігу і можна падараваць для іншых свая. Дзеві букросінгу — «Прычытай сам — перадай іншаму».

У Быхаў бібліятэкары прывезлі шмат добрых кніг і замежных, і беларускіх аўтараў.

— Мне падабаецца чытаць на беларускай мове, — сказала быхаўчанка Галіна, якая ўзяла сабе кнігу твораў Івана Шамякіна. — Я па прафесіі бухгалтар, але школу ў Быхаве заканчыла беларускай, так што веды застаюцца. Мне падабаюцца кнігі і падабаецца гэтае свята. Скажу вам шчыра, я такога вялікага і добрага фэсту ў Быхаве не памятаю. У маім жыцці яно здарылася ўпершыню, і няхай будзе не апошнім!

— Ой, я чытала беларускіх пісьменнікаў з гэтага стоса кніг, — дзяўчына перабірае пальцамі знаёмыя прозвішчы на скульптурцы. — Вядома ж, Купалу і Коласа я ведаю. Іншыя яшчэ буду чытаць. Але мне падаецца, што чытаць кнігі гэты хлопек будзе ў адзіноце: яны з дзючынай развіваюцца.

Маладыя людзі, якія бралі ўдзел у адкрыцці скульптуры, бачаць у постацях скульптурнай кампазіцыі, хутчэй, развітанне. Падлеткі зрабілі на плошчы перформанс: навокал скульптуры абдымаліся пары. Але ўсё ж такі з надзеяй на сустрэчу ў Быхаве, дзе не забудуцца на роднае слова. У горадзе, які выдатным Днём беларускага пісьменства натхніў сваіх гасцей і сваіх жыхароў на новае культурнае жыццё.

Ілона ІВАНОВА.
г. Быхаў.

паведамлі, што археолагі на гэтым тыдні вяртаюцца на Мсціслаўшчыну працаваць.

Духоўны пажытак
Падворкі на цэнтральнай вуліцы былі цалкам святочныя: вернісажы і батлейкі, вышыя ванкі і карункі, народныя і сучасныя рамствы, смачная ежа і напоі, канцэрты народных калектываў. Аднак тут знайшлося месца і для літаратурнай творчасці. Нават там, дзе гандлявалі толькі прысмакамі, знаходзілі кучока для таго, каб выставіць кнігі. Напрыклад, торт у выглядзе кнігі — таксама даніна Дню пісьменства.

На вялікай пляцоўцы на вуліцы Леніна выступалі паэты і выканаўцы песень. **Касцюковіцкая паэтка Святлана ДАСЬКОВА** вельмі хвалялася перад выступленнем: яна вярнулася на радзіму пасля п'южнага перыяду жыцця ў Маскве і свае вершы піша на рускай і беларускай мовах.

— Так шчыра спляліся дзве мовы, як стужкі, у іхнім сплэценні няма там разладу, а толькі душы закрэпкі саўмыслення... — чытала Святлана пяшчотным голасам і расказвала, што Дзень беларускага пісьменства для яе з'яўляецца асаблівым святам і выклікае добрую пачуцці.

Адна з самых удалых вулічных кніжных акцый — букросінг, арганізаваны Магілёўскай абласной бібліятэкай імя Леніна. Калі казаць проста, то гэта бясплатны абмен кнігамі: можна проста тах узяць кнігу і можна падараваць для іншых свая. Дзеві букросінгу — «Прычытай сам — перадай іншаму».

У Быхаў бібліятэкары прывезлі шмат добрых кніг і замежных, і беларускіх аўтараў.

— Мне падабаецца чытаць на беларускай мове, — сказала быхаўчанка Галіна, якая ўзяла сабе кнігу твораў Івана Шамякіна. — Я па прафесіі бухгалтар, але школу ў Быхаве заканчыла беларускай, так што веды застаюцца. Мне падабаюцца кнігі і падабаецца гэтае свята. Скажу вам шчыра, я такога вялікага і добрага фэсту ў Быхаве не памятаю. У маім жыцці яно здарылася ўпершыню, і няхай будзе не апошнім!

— Ой, я чытала беларускіх пісьменнікаў з гэтага стоса кніг, — дзяўчына перабірае пальцамі знаёмыя прозвішчы на скульптурцы. — Вядома ж, Купалу і Коласа я ведаю. Іншыя яшчэ буду чытаць. Але мне падаецца, што чытаць кнігі гэты хлопек будзе ў адзіноце: яны з дзючынай развіваюцца.

Маладыя людзі, якія бралі ўдзел у адкрыцці скульптуры, бачаць у постацях скульптурнай кампазіцыі, хутчэй, развітанне. Падлеткі зрабілі на плошчы перформанс: навокал скульптуры абдымаліся пары. Але ўсё ж такі з надзеяй на сустрэчу ў Быхаве, дзе не забудуцца на роднае слова. У горадзе, які выдатным Днём беларускага пісьменства натхніў сваіх гасцей і сваіх жыхароў на новае культурнае жыццё.

Ілона ІВАНОВА.
г. Быхаў.

У Быхаве адкрылі абноўлены раённы Цэнтр культуры — вельмі сучасны і прыгожы будынак. У ім знайшліся месца і раённая бібліятэка, і зале спартыўнай барацьбы. Адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар ураджэнца Быхаўшчыны Барыса Стральцова. Ён быў вя-

«НА ТЫМ ПОЛІ, ДЗЕ ШМАТ КВЕТАК, — ДЗІВОСНЫ БУКЕТ»

або Што чакае нацыянальнае літаратуры?

Пісьменнікі розных краін гэтымі днямі сабраліся ў Быхаве. На пасяджэнні міжнароднага «круглага стала» яны абмяркоўвалі, як працуюць і чым зарабляюць прадстаўнікі гэтай прафесіі, засцерагалі адзін аднаго ад глабальных праблем, што пагражаюць сапраўднай творчасці. Вяліся гарачыя спрэчкі і пра тое, што такое літаратуры кожнай краіны паасобку і што іх павінна аб'ядноўваць. Адным з арганізатараў быў і Выдавецкі дом «Звязда». Алякс Карлюкевіч спачатку прэзентаваў новую кніжную серыю — «Сугучча сэрцаў».

Гэты праект уяўляе сабой 11 кніг, кожная з якіх напалову складаецца з твораў беларускай літаратуры, перакладзеных на рускую мову, а напалову — з твораў, таксама перакладзеных, літаратуры адной з краін СНД — такі атрымаўся сваёасаблівы «мост» творчага сяброўства. Першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія АНАНІЧ зазначыла ў дачыненні да гэтага праекта:

— У «Сугучча сэрцаў» сабрана літаратура ўсіх краін СНД. Нам трэба мацаваць і развіваць нашы кантакты. Таму што мы ўсё размаўляем на нацыянальных мовах. Аднак у нас ёсць моцная кансалідацыйная зброя — руская мова, якую мы ўсе ведаем, любім, разумеем. І менавіта гэтая кніга, я ўпэўнена, трапіць ва ўсе бібліятэкі гэтых краін.

Удзельнікі свята беларускі паэт Алякс БАДАК і яго расійскі калега Валерый КАЗАКОУ.

і публікуе ў сваім выданні. На гэта Уладзімір Беразеў адказаў:

— Я вельмі люблю бываць на гэтай зямлі. Тут душа крыху адпачывае ад шалёнага тэмпу новабасірскага жыцця, тут мірна і спакойна. І пейзаж, і тэмпл жыцця іншы. З іншага боку, магу сказаць, што ў Беларусі жывуць многія аўтары часопіса «Сібірскіе огні». І ў кожны прыезд я ўзбагачаю партфель нашага выдання новымі рукапісамі — адметнымі адкрыццямі. У мінулагодніх нумарах імі сталі маладыя беларускія пісьменніцы Алена Брава і Наталля Валністая — унікальныя, таленавітыя творцы. Такую традыцыю мы

будзем працягваць, бо беларуская літаратура ў нашым часопісе — адзін з выразных галасоў. Часта ў нас друкуюцца аўтары і з іншых краін СНД. Гэта пазіцыя выдання, еўразійская і сусветная, — аб'ядноўвае ўсіх сапраўдных таленавітых рускамоўных пісьменнікаў, якія жывуць сёння. Бо ў наш час для літаратуры няма межаў. Рускамоўныя кнігі выходзяць усюды, руская і беларуская літаратуры вучаюцца ў многіх універсітэтах свету.

Ураджэнец Магілёўшчыны, старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі «Беларусы Расіі» Валерый КАЗАКОУ падтрымаў меркаванні суразмоўцаў. І дадаў, што айчынай літаратура на рускай мове можа пагражаць небяспека:

— З вялікім хваляваннем буду казаць пра лёс рускай літаратуры, якая перажывае няпросты час, хоць аўтараў і вельмі шмат. Увогуле няма нацыянальных літаратур, ёсць проста літаратура: добрая, якую чытаюць усё і любяць. Калі ж яе няма — застаецца чытаць, якое мала перакладаецца, але шмат чытаецца — і гэта адна з асноўных на сёння праблем. Наша славянская літаратура (ды і іншыя) — гэта адна з асноўных у вельмі складанай сітуацыі. Не выключана магчымае таго, што над намі сядуць дзве моўныя хвалі. Першая — англа-амерыканская, якая нясе з сабой шырспажыскае смецце. І другая хваля, дзе нас пакуль не вядома, — азіяцка-цюркская (сюды дадаю яшчэ і Кітай). Нам трэба аб'яднацца і адстаяць сваю агульную самабытнасць, інакш не ведаю, да чаго дзвяжымся...

Пісьменнік, журналіст, сцэнарыст, рэжысёр-дакументаліст Аляксандр БАГАТЫРОУ, таксама з Расіі, з меркаваннямі апанентаў аказаўся не згодны, але таксама нагадаў пра неабходнасць бараніць і прапа-

гандаваць добрую літаратуру ў супрацьвагу шкоднаму ўздзеянню тэлебачання:

— Дзякуй Богу, нацыянальнае літаратуры ёсць! Бо на тым лузе, дзе шмат кветак, — дзівосны букет... Усім пісьменнікам, адказваючы на пытанне «Што нам рабіць?», я параіў бы прачытаць кнігу «Пра закон і боковую ласку» мітрапаліта Іларыёна. Бо сучасныя людзі жывуць пад пастаянным прыцэлам тэлевізара, з якога не пра боковую ласку кажуць, не пра закон, а яго сталае парушэнне. 90% экраннага часу займаюць дрэнна скляпаныя дэтэктывы. Яны, у адрозненне ад бессмыслотнага твора Дастаеўскага «Злачынства і пакаранне», разглядаюць пытанне не таго, як чалавек прыходзіць да пакаяння пасля смяротнага граху, а таго, хто забіў... Вось чым з дня ў дзень, на жал, займаюцца і многія пісьменнікі, і мае калегі-кінематграфісты. Адрыў ад маральнасці, ад нацыянальных каранёў — гэта найвялікая бяда. Аднак выдатная асабіваасць нашага часу заключаецца ў тым, што мы ўгадалі пра карані. І я радуюся, што пра гэта сталі думаць не толькі прафесіянальны творцы, але і дзяржаўныя дзеячы. Мы бачым, што з'явілася новая плеяда людзей, якія не толькі, як у народзе кажуць, стаць збоку і свечку трымаюць, але шчыра вераць і рэз

■ Асоба

ЗЯМНЫЯ МАРЫ ЗОРНАГА ЧАЛАВЕКА

Чалавек — такая дзіўная істота, што яму заўсёды чагосьці не хапае. Памятаецца, як у папулярнай песеньцы 70-х гадоў мінулага стагоддзя? Зімою лета, восенню — вясні! Зразумела, што чалавеку заўжды хочацца нечага большага, чым ён мае: узнёслаці, вышыні і палёту нават у самых прыземленых рэчах. Можна, гэтая цяга і вымагае нас рухацца наперад, глядзець не толькі пад ногі, але кідаць свой позірк за гарызонт.

Усё так. Але цікава зразумець, чаго не хапае тым, для каго проста праца, гадамі звыклая надзённасць — тое, што для большасці з нас па-за межамі дасягальнасці? Двойчы Герой Савецкага Саюза лётчык-касманат Пётр Клімук з тых абраных, каму пашчасціла здзейсніць неверагоднае — пераадолець моц прыцягнення, убачыць Зямлю праз шкло ілюмінатара ў выглядзе «блакітнага шарыка» і нават абляецца вакोल яго.

— Пётр Ільч, вы ў сваім жыцці бралі такія вышыні, што, здаецца, марыць больш няма аб чым. Што зямное, надзённае вас турбуе сёння і чаго не хапае?

— Хаця я не аматар спрэчак, але з вамі не гаджуся: чалавек пакуль жыць, датуль ён марыць. Зараз у мяне сапраўды клопаты і думкі больш зямныя, але мне яны падаюцца досыць высокімі і маштабнымі, бо жыццё чалавека змяшчае ў сабе цэлы космас.

Не так даўно быў дома, на Брэстчыне. Сустракаўся з роднымі і блізкімі — святкавалі юбілей старэйшай сястры, споўнілася ёй 80 гадоў. Асобная размова, якое гэта шчасце ў сваім узросце быць малодшым брацейкам! А скажу толькі пра тое, што сустрача была вельмі прыемная і сардэчная. Бо за сталом, па завядзёндзі, сабралася не толькі сям'я. Гаманлівы, усламіналі, спявалі, частаваліся суседзі і аднавяскоўцы, былі дзве мае аднакласніцы.

Не так даўно ў Брэсце прайшлі традыцыйныя спаборніцтвы лунчыкаў. На вялікі жаль, не змог прыехаць на іх — усё ж спаборніцтвы на прыз імя Пятра Клімука!

Увогуле, калі я першы раз паляцеў у космас, да мяне звярнуліся сябры-спартсмены. Яны хацелі, каб іх спаборніцтвы праходзілі як турнір, пераможцам якога ўручаць 6 прыз ад майго імя. Я гадзіўся — бо гэта ж не для славы, а для сяброў, для спорту, для моладзі, якая ім займаецца. А калі маладыя прыйшлі на трэнерку да настаўніка, значыць, не бадзяюцца абыв-дзе, не займаюцца нейкімі непатрэбнымі спраамі, прыслухоўваюцца да аўтарытэтнага чалавека. Калі мае ім паспрыяе развіццю спорту і такім добрым рэчам — я абедзюма рукамі «за». Гэтай ініцыятыве і турніру ўжо не адно дзесяцігоддзе. І мне вельмі даспадобы тое, як на зямлі пераплаліся спорт і космас!

Апошнім часам прызвычайна ездзіць у Беларусь цягніком. Гэта па справах у Мінск бывае зручнай на самалёце ці машынай. Некалкі гадоў займаў, калі працаваў над стварэннем Беларускага касмічнага апарата, «матаўся» між Масквы і Мінскам амаль кожны тыдзень. А ў Брэст добра ездзіць па чыгунцы: вечарам на Беларускам вакзале ўпадкуючыся, ноч спіць сабе, а раніцай яшчэ некалькі гадзін

ёсць на тое, каб, папіваючы гарбату, глядзець у акно: у гарадскім тлуме цяжка бывае асэнсаваць, якая пара года да акно аўтамобіля. Бо з лістапада па красавік на маскоўскіх дарогах ба-чым толькі лужыны — ці ад дажджу, ці ад расталага з-за машын і хімічных рэагентаў снегу.

Мне вельмі даспадобы тое, што беларускі краевід не адзіночкі ад таго, які ўбачыш дзе-небудзь у Бельгіі.

А тут сядзіш у купэ, нікуды не спяшаешся, машч час назіраць за тым, што на свеце робіцца. А глядзець на беларускія краевіды — адно задавальненне: праязджаеш лес, і адразу думкі пра тое, якія грыбы ў ім могуць «вадзіцца», празрыстыя рэчкі — вузенькія, але глыбокія. І думачка пра крыніцы, якія і сілкуюць, пра р'юк, які хаваюцца там пад карчамі. А калі адкрываецца відовішча палёў, то тут сэрца мае сціскаецца ад пачуцця годасці за сваё зямлю і людзей: тэхніка апрацоўвае ўраджай, некаторыя палі ўжо чыстыя, усё сабрана, толькі салома ў спецыяльныя валкі спрасавана. Мне вельмі даспадобы тое, што беларускі краевід не адзіночкі ад таго, які ўбачыш дзе-небудзь у Бельгіі.

— Пётр Ільч, вы казалі, што цяпер з Масквы не ў Мінск ездзіце, а праз яго. Ці азначае гэта, што вы неяк аддаліся ад работы над беларускім спадарожнікам?

— Так, я сапраўды зараз адышоў ад той працы, якой з задавальненнем займаўся не адзін год. Беларускі касмічны апарат — такое «дзіця», у якога сёння шмат «бацькоў», бо гэта відавочная перамога беларускай навуцы, плён супрацоўніцтва вучоных дзвюх краін. Ад мары і ведання, што касмічная галіна для краіны вельмі патрэбны кірунак, да непасрэднага запуску спадарожніка на зямную арбіту працягнуліся не толькі гады, але і штодзённая праца, перамова з адказнымі людзьмі на розных узроўнях у Мінску і ў Маскве. Дый шмат чаго было на працягу таго адрэзка жыц-

ця. Тады са спадарожнікам было няма-ла арганізацыйных праблем. Калі яны былі, я іх вырашаў.

Мне вельмі прыемна гаварыць аб тым, што Беларусь стала касмічнай дзяржавай. Дзякуючы намаганням Нацыянальнай акадэміі навук, якую ў той час узначальваў Міхаіл Мясніковіч, бы-ло зроблена усё, каб пачэсна ўвайсці ў сусветны касмічны клуб. З задавальненнем думаю пра тыя часы, калі працавалі з Міхаілам Уладзіміравічам, з яго намеснікам Патром Аляксандравічам Віцязем. Увогуле, там шмат таленаві-тых вучоных.

Цяпер спадарожнік і ўся праблема-тыка, звязаная з ім, павінна не браць грошы з бюджэту, а, наадварот, зараб-ляць грошы для краіны. Але гэта ўжо асобная тэма, да якой я не маю дачы-нення.

— Але ж вы не можаце проста так узяць і сесці «са сіцыні»? Хто вы сёння больш — вучоны ці практык?

— Думваю, што больш практык. І вось чаму. Цяпер у мяне новае «захап-ленне»: я ўзначальваю кафедру ў авія-цыйным тэхнічным універсітэце. Пакуль былі летнія канікулы, крыху адпачуў ад бурлівага жыцця навуальнай установы і, здаецца, засумаваў без яго. Але на-вучальны год ужо пачаўся!

На пачатку лета падчас сесіі я пры-маў у 13 сваіх студэнтаў праекты — іх навуковыя работы. Трэба сказаць, што мне было вельмі цікава і карысна па-знаміцца з тым, куды скіравана сёння думка нашай тэхнічнай моладзі. Гэта былі іх распрацоўкі ў галіне выкары-

стання вынікаў касмічнага маніторынгу, экалагічныя вышукі і, увогуле, найсу-часнейшыя касмічныя тэхналогіі, якія яны вельмі слушна прыстасавалі для зямных патрэб — пакуль што тэрэ-зтычна. Вельмі цікавыя работы. Можна, не ўсё з іх сёння магчыма выкарыстаць, але яны скіраваны на будучыню — мне такі падыход да жыцця, вучобы і працы вельмі блізкі. Толькі з мар, фантастыч-ных, на першы погляд, ідэй нараджаюцца новыя тэхналогіі, якія робяць наша жыццё камфортным і дынамічным.

Вы ж ведаеце, што я жыў не ў Маскве, а ў Зорным гарадку. Гэта най-бліжэйшае Падмаскоўе. Раней я сядзіўся ў машыну гадзін у сем раніцы, за сорок хвілін даязджаў да цэнтара расійскай сталіцы. Зараз трэба вы-язджаць з дому на гадзіну раней, бо дарога займае 2,5—3 гадзіны ў адзін канец: шмат машын, дарога вузкая, заторы, рух з хуткасцю 20 кіламетраў за гадзіну. Адным словам, маю намер максімальна звужаць неабход-насць сваёй штодзённай прысутнасці ў Маскве. Праца са студэнтамі мне гэта дазваляе.

Яшчэ адна з маіх сённяшніх прыем-ных турбот — гэта лётчыца. Яно ў мяне адмысловае, такога больш не тое што ў Падмаскоўі, нават і на ўсю Беларусь не знойдзеш!

Беларускі касмічны апарат — гэта відавочная перамога беларускай навуцы, плён супрацоўніцтва вучоных дзвюх краін.

Не таму, што гэта нейкі гмах, палац ці адмысловы замак. Не, гэта звычайны драўляны дом, які мы пабудавалі шмат гадоў таму каля Зорнага. Тады многія мае калегі-касманаты атрымалі тут невялічкія надзеі зямлі. Будавалі дум з думкамі, што летам будзем ад-пачываць з сям'ёй сына. А так атры-малася, што ён шмат гадоў працаваў за межамі краіны, толькі сёлета вярта-ецца ў Маскву.

А лётчыца адметнае таму, што усё ў ім зроблена маімі рукамі. Дамок па-танаваў у зеляніна, у кветках — гэта клопаты маёй жонкі. А я майстар па дрэве, разьбяр; і простыя цяплярскія штuki раблю, і нейкую драўляную аздо-бу таксама.

Вось зараз на лётчыцы новыя турбо-ты: рабочыя праводзяць прыродны газ. Мая задача — зрабіць у сцяне спецы-яльнае акенца. Каб гэта не было проста тэхналагічнай дзіркай, а мела яшчэ і нейкую эстэтычную ролю ў знешнім выглядзе дома.

— Пётр Ільч! Адкрыце таямніцу: што звязвае вас з украінскім горадам Крэм'янчук?

— Вы пра тое, што 9 жніўня выкан-кама Крэм'янчугскага гарадскога са-вета прыняў рашэнне прысоўбіць мне званне ганаровага грамадзяніна гора-

да? Але канчатковае рашэнне па гэтым пытанні за самім гарсаветам, на якім «за званне» павінны будучь галасаваць дэпутаты.

Мне было вельмі прыемна, калі мне расказалі, што з такой ініцыятывай на гарадскія ўлады Крэм'янчуга вый-шла некалькі арганізацый і асоб: стар-шыня Кіеўскай гарадской арганізацыі Украінскага саюза савецкіх афіцэраў, старшыні савета гарадской арганіза-цыі ветэранаў Палтавы і арганізацыі ветэранаў Чарнігаўскага вышэйшага авіяцыйнага вучылішча лётчыкаў, якое я і скончыў у 1964 годзе. Увогуле, да ініцыятывы, як мне вядома, далучылі-ся і некаторыя расійскія арганізацыі і асобы.

Але я пра іншае: справа ў тым, што хаця я заканчваў Чарнігаўскае вучылі-шча, спачатку ў маім баявым жыцці быў Крэм'янчук: менавіта ў яго я прыехаў вучыцца лётнага справе ў 1959 годзе. Адбылася так званая крушчовская рэ-форма арміі, пры якой значна скараці-лі колькасць лётных вучылішчаў. Так я апынуўся ў Чарнігаве. Але з Крэм-чугом у маім жыцці шмат што звязна-на: гэта мае юнацтва, курс «маладога байца», першыя ўражанні ад новага самастойнага жыцця. Не кажучы пра тое, што менавіта там у мяне з'явіліся новыя таварышы.

Так што гісторыя са званнем гана-ровага грамадзяніна — гэта сапраўды фантастычная машына часу, якая вяр-нула мяне ў маладосць, ахунула ў вір дзіцячых успамінаў, дала магчымасць на-ладзіць нейкія адносіны, якія выстадо-ва былі пераарваны з-за збыг аставіш, адлегласці і часу. Вось вы пыталіся пра тое, чаго мне хочацца больш за усё, чаго бракуе. Адказаваў: так, бывае, хо-чэцца, каб час стаў «адносным», рас-цягнуўся, каб у сутках было не 24 гадзі-ны, а на 2—3 больш. Час — гэта тое, чаго нікому і ніколі не хапае.

Ларыса РАКОЎСКАЯ

■ На слыху

Памёр дырэктар беларускага ТЮГа Юрый Кулік

Дырэктар Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача Юрый Кулік раптоўна памёр на 62-м годзе жыцця, паведамлілі БЕЛТА ў тэатры.

Папярэдняй прычына смерці не называецца. Цырымонія развітання адбудзецца 3 верасня ў 13.00 у Доме літаратара. Як плануецца, пахаваюць Юрыя Куліка на Паўночным могілках.

Юрый Кулік скончыў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інсты-тут (1976) па спецыяльнасці «артыст драматычнага тэатра і кіно». Служыў артыстам у тэатры імя Якуба Коласа (Віцебск, 1976—1988). Быў накіраваны ў тэатр імя Янкі Купалы для рэжысёрскай стажыроўкі (1988). Як рэжысёр-постановшчык адбыўся ў ТЮГу (1991—1995). Працаваў у Саюзе тэатральных дзеячаў, дырэктарам Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, з 2009 года аднавіў работу ў ТЮГу ў якасці дырэктара.

Вядомы як рэжысёр і драматург, яго п'есы неаднаразо-ва ставіліся ў розны час, спектаклі па п'есе «Аднакласнікі» («Дзень п'ятрадактыля») і «Пані Завіруха» з поспехам ідуць і сёння ў ТЮГу.

ВЕЛАЭКСКУРСІЯ ПА НАЧМІН БРЭСЦЕ

Больш за трыста веласіпедыстаў адгукнуліся на прапа-нову паўдзельнічаць у першай брэсцкай начной веласі-педысцкай арганізацыі. Арганізатары не чакалі такога аншлагу, але ў экстрэмальных умовах не разгубіліся. Разлізоўвалі ідэю веласіпедысцкай грамадскае аб'яднання «Ручаек» і партал «Віртуальны Брэст» пры падтрымцы Брэсц-кага гарвыканкама.

«Такой колькасці людзей ніхто, вядома, не чакаў. Мы разлічвалі на сто, максімум на 150 чалавек», — кажа адзін з арганізатараў вандроўкі Андрэй Кухарчык.

Забяспечвалі бяспеку маштабнага мерапрыемства супрацоўнікі батальёна ДПС Брэста і асобнага спецыяльнага ўзвода ДПС «Буг». Старт і фініш у гэтым спаборніцтве даваў трубаца, а ў паўзах для публікі іграла скрыпка. Жывая музыка надала романтичнасці гэтай веласіпедычнай ночы.

З парку імя 1 Мая экскурсантаў рушылі ў музей літаратуры, а адтуль — у Брэсцкую крэпасць. Веласіпедысты праеха-ліся вакол крэпасці і ўшанавалі паміж загінулых абаронцаў хвілінай маўчання каля Вечнага агню.

Скончылася веласіпедысцкая ў Музеі гісторыі горада, які адчыніў свае дзверы для ўсіх ахвотных у 2 гадзіны ночы. Па словах арганізатараў, у бліжэйшы месяц плануецца закрыццё веласезона. Прапанавана правесці адразу два мерапрыемствы: адно ў горадзе і адно ў вобласці або ра-не.

Кар. «Звязды»

Валянцінкі

Кузьміч прачынаўся рана — каб і не ха-цеў. Кот, што зазвычкі спаў у нагах, цяжкім поступам (восьмількі вагі як-ні-як!) пераходзіў да ягонага твару, кратаў лапай за устава, што азначала: добром прашу — уставай, пайшлі на кужно.

Быў час, гаспадар спрабаваў не слухаць яго: сварыўся, праганяў, хаваўся пад коўдру. Кот тады абурана таптаўся па галаве — перакрываў дыханне. А калі зганялі, адыходзіў на біясечную адлегласць і ўздываў ну гэтакі вэрхал... На ўвесь трохпапярковы курняўкаў: «расказваў», які гаспадар лайдак, а ён — бя-дак і гартонік.

У сцены пачыналі грюкаць суседзі... Таму за лепшае было падняцца адразу, следам за катом (ён, тычкай наставіўшы хвост паказваў дарогу) пайсці да халадзіль-ніка, дастаць адтуль загадаць падыхтаваную пайку, падсоўнуць пад чорную нахабную пусу і цяжкава ўздыхнуць: успомніць, які некалі і перад ім нябожчыца-жонка ставіла поўныя талеркі. І ён, здаралася, яшчэ і носам круціў: маўляў, вось гэта я з'ем, а гэта — не буду, бо не люблю...

Цяпер хоць-нехаць ён усё еў, што было... Калі было.

«Цярпець ненавідзеў» хадзіць па крамах. Найперш таму, што кожны раз там сустракаўся нехта, хай шалачна, але ж знаёмы, і як быццам зацікаўлена пачынаў распываць пра ягонае жыццё-быццё, узгадаць нябожчыцу ды захоп-лена казаць: «Святая была жанчына!»

Кузьміч гэта ведаў. Ведаў, як ніхто! Таму, каб схаваць свае слёзы, лез у кішонаў па кашалёк, дрыжачай рукою выцягваў адтуль грошы... Не, не на прадукты. Іх, прынамсі, сабе (бо кот — гэта святое!) ён мог і не купіць, а вось гарэлку браў амаль заўсёды: хацеў яшчэ раз з некім памяннуць сваю Лёлю, разліваў нешта новае пра яе пачуць. І нават расказаць, магчыма.

Дзівак: пасля першай жа чаркі высвятля-лася, што пра яе гаварыць ніхто не збіраецца. Некайца — нават роднаму сыну: усё размовы пра маці той абрываў кароткім: «До... Не рві мне душу!»

Значыць... Значыць, заставаўся... кот, які дзень пры дні... слухаў і, як здавалася, разумеў яго, шчы-ра спачуваў і шкадаваў. Ды яшчэ мо Надзя.

Некалі з нябожчыцай-жонкай яны разам вучыліся ў тэхнікуме, жылі ў інтэрнаце. Потым, па размеркаванні, удзвюх прыехалі ў гэты га-радок, павыходзілі замуж за «сваіх старых» і адна ў адной пахрысцілі дзяцей... Жылі, як сёстры, лічы. Цяпер, каб адной не стала, дру-га, кінуўшы усё сваё (працу, дом, гарад, гас-падарку), часам заходзіла да ўдаўца — хоць абодзыха аправала кватэру (у самога на гэта ні навываку, ні звычкі, ні жадання...), нешта мыла-прасавала-вешала, варыла вялікую

ЗДРАДА

каструлю баршчу (бо нельга ж з яго жывацом дзень пры дні аб сухім!), насмажвала Лёліных (адзін да аднаго) катлет...

Ён аджываў тады — хоць на нейкі час... Яшчэ і таму, што з Надзям можна было, «як тады» (калі жонка была жывая), пасядзець за сталом, пагаманіць, узгадаць мінулае жыц-цё. Гэта значыць, высвеціць, аднавіць у памяці нейкія эпизоды з яго і тым самым як бы яшчэ раз перахрысціць...

У той дзень кума пазваніла яму сама і з самаенькай раніцы — нагадала, што сёння, каб не гарэлка, было б 60 яе Васілю...

Кузьміч зразумеў ад слова: трэба з'ездзіць на могілкі. Ён гэта — лёгка, ён — з дарагой душою, дапамога — і прыбрацца, і паправіць лавачку, нават пафарбуе яе (падрыхтавана ўсё).

А галоўнае — там рукою падаць — шодзіць да жонкі...

Сустраляе, як заўжды, на прыпынку — па-ехалі. Па завядзёндзі, абышлі магілы ўсіх сваі-х: адведзілі, як той казаў, ля кожнай крыху пастаялі. А вось зрабілі потым не ўсё, бо нема-вядома адкуль узяўся дождж. І, здавалася б, рэдзенькі, дробны, а намачыў — і зямлю, і тую лавачку (ужо не пафарбуеш), намачыў, як ні хацеліся, абытак і адзежу. Таму, каб не пахда-ціць прастуды якой (сцеражонага ж Бог сцера-жа... Ды і хварэць ні няма за кім), спехама вярнуліся назад: Надзя, як заўжды, купіла пра-дукты — збіралася штось гатаваць...

Але найперш жа ён, гаспадар, мусіў расчы-ніць дзверці шафы, дастаць адтуль жончын цёплы халат, падаць Надзі.

У сухое, хатняе адзеўся і сам, адкаркаваў бутэльку. Выпілі — пакрысе, па маленькай — памяннулі сваіх нябожчыкаў і заадно, здаецца, саргеліся. Можна было рабіць нешта далей.

На пліцэ варыўся булён, Кузьміч прыладж-ваў мясарубку, каб накруціць фаршу (а дзе мяса, там кот), Надзя села абіраць бульбу.

Яны размаўлялі пра штось — як заўсёды, гучна, бо гаспадар даўно глухаваты... Мусіць, таму і не пачулі, як адчыніліся ўваходныя дзе-рэ, як у кухню зайшла дачка.

Кузьміч (амаль год не бачыў яе) ну вядо-ма ж, быў рады! Ён проста павінен быў па-дацца насустрач, абняць...

Але гося з'явілася так нечакана — ён ве-ры не даў...

А вось тую, як быццам, нішто і не здзівіла, бо не разгубілася — у наступ пайшла адразу. На ўсю хату зыркачала: — Па якім праве?! Гэта мамін халат, мамі-ны талачкі! Ты не можаш іх надзяваць!

— Мы з могілак толькі што... Змоклі... Там дождж, — спрабаваў быў тлумачыць бацька, але дачка не чула. Яна крычала, што гэта — здрада чысцейшай вады, што яны — абое — нягоднікі і мярзотнікі, што яны ніколі не любілі маму, што яны апаганілі памяць...

— Што ты вярзеш, дзіцятка? — нясмела баранілася кума. — Пабойся Бога...

— А ты, ты не баішся? — пыталася ў хрос-най дачка. — Ты ўжо пасялілася тут? Хочаш потым кватэру забраць?!

— Сціжні, дурно! — абарваў Кузьміч. І тым самым толькі пададу жару:

— Добра, што сяброўка твая разумная! — пракрычала гося. — Усё жыццё лісіцо, змяёй каля нас круцілася... Мала мы ёй памагалі, мала шкадавалі? Во я аддзячыла!

— Я думала, ты разумнейшая... ціха ска-зала Надзя і, пакінуўшы на крэсле фартук, хацела выйсці з кухні.

— Не, гэта я пайду! — заступіла дарогу прыезджа. — Я тут не патрэбна... Кінула ўсё, паехала... Да татачкі... За блізкі свет... Ха-цела праведзець беднага... А яму ды гэта і не трэба, ён у шкападзе, уладкаваўся ўжо... Ну дык жы!

Гучна (аж тынкоўка са столі...) бразнулі ўваходныя дзверы: дачка выскачыла з хаты. Бацька даганяе не пабег — не з ягоным хар-актарам і не з ягоным спрытам...

Следам, апрагнуўшыся ў мокрае, выйшла Надзя.

Стары застаўся адзін. Ён моўчы стаў ля стала, глядзеў на дзверы і думаў. Думаў, што калі і была тут нейкая здрада, то здраджаў не ён... Здрадзілі яму. Спачатку — жонка, бо казалі ж ёй, што хворая сэрца, што трэба ля-чыцца ці хоць бы берачыцца... Дык жа не — і вухам не вуха: усюды хацела даваць, усё па-рабіць... І што? Спалохацца не паспела — зга-рала, за суткі...

Наступным быў сын.

Не, пакуль маці была жывая, ён сюды пры-язджаў. Калі не стала — толькі заязджаў: па дароце некуды, раз ці два на месяц, на паўга-дзінкі, адзін. Не іначай — паглядзець, жывы тут бацька ці не, бо сваю жонку ды дзяцей пры-возіць саромеўся. Ну як жа: у кватэры не бы-ло ранейшай чысціні і ўтульнасці, не пахла прысмакамі...

Дачка, праўда, зваліла раней. І часта... Але цяпер, відаць, не будзе.

І Надзя пакрыўдзілі — без дай прычыны... Ці даруе?

«Значыць, адзін я?» — уголас спытаўся дзед. І сам жа сабе адказаў: «Адзін».

Хацеў з гора выліць. Нахіліўся пад стол, каб дастаць адтуль пляшчу, і згледзеў тацяку. Той — ну ці ж не злодзей?! — па-гаспадарску няспешна шчыраваў над ладным кавалкам мяса.

Кузьміч памкнуўся шугануць яго, нават нечым агрэць за правіну, але ў апошняе ім-гненне спыніўся. Падумаў, што калі не зможа раптам устаць — толькі кот падыме на ногі дом. І тым самым мо дапаможа?

Валянцін ДОУНАР.

■ Дэмаграфічная бяспека

ЦІ СТАНЕ НАС БОЛЬШ?..

На Міншчыне створаны першы ў краіне грамадскі Савет па дэмаграфічнай бяспецы

У Мінскай вобласці працуе ўжо другая Праграма дэмаграфічнай сітуацыі (на 2011—2015 гг.). Першая дзейнічала да 2010-га. Як паказаў аналіз, мэтанакіраваныя мерапрыемствы, скаардынаваныя дзеянні ўсіх зацікаўленых асоб прынеслі ядрэнныя вынікі. Цэнтральнае дачыненне да вырашэння праблем дэмаграфіі непасрэдна рэгіна маюць і сацыяльныя службы. Сёння мы гутарым з намеснікам старшыні Камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінаблвыканкама, членам Савета па дэмаграфічнай бяспецы Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Тамарай ТРУБЧЫК.

— Тамара Іванаўна, пры Мінскім абласным выканаўчым камітэце ўжо

ЛАНДШАФТ ГЛАБАЛІЗАЦЫІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Ляціць над Нёманам сёра

Чым жа балтыйскі ландшафт лепшы за беларускі? Чым беларускі горшы за балтыйскі? Ведаеце, гэтыя пытанні тут адназначна лішнія. Праект называецца так, бо ахоплівае тэрыторыю басейнаў рэк, якія упадаюць у Балтыйскае мора. У нас гэта найперш Нёман. У праекце ўдзельнічаюць 15 партнёраў з 7 краін. Дамінуе Шведскі ўніверсітэт сельскагаспадарчых навук. Інтэрэсы Беларусі абараняюць БДТУ, «Белдзяржлес» і Навагрудская лясная гаспадарка.

Паводле слоў **Міхаіла КУЗЬМЯНКАВА, намесніка генеральнага дырэктара па навуковай рабоце «Белдзяржлесу»**, ландшафт Навагрудчыны спраўды ўнікальны: маляўнічае возера Свіцязь, 47 рэчак, 20 ручаёў, а ў верхнім цячэнні на 77 кіламетраў раскінуўся Нёман з прытокамі. Лясы — гэта 38% тэрыторыі раёна (між іншым, 5 тысяч гектараў забалочаны). Вось якая аптымістычная статыстыка атрымліваецца.

Што ж такое «Балтыйскі ландшафт у Беларусі» сёння? Аказвае Міхаіл Кузьмянкоў: «Гэта аналіз і аўдыт. Гэта інавацыйны падыход да ўстойлівых лясных ландшафтаў у нёманскім басейне». Праграму «Балтыйскі рэгіён» зацвердзілі без нас яшчэ ў 2007-м. Мы ж па лясных рэсурсах далучыліся літаральна сёлета.

Здаецца, Беларусь на шапачны разбор усё ж такі паспела. А як жа іначай? Агульны бюджэт праекта склаў 3 мільёны 300 тысяч еўра. 423 тысячы — нашы. Фінансы яўна і не думаюць спяваць раманы. На што ж яны пойдучы? Найперш на стварэнне інфармацыйнай платформы.

Самі не з вусамі

«Вызначылі плошчу ляснога фонду, аб'ём рэсурсаў, а таксама найважнейшыя паказчыкі: лясістасць, запасы драўніны, лясны склад, аптымальныя памеры нарыхтоўкі драўніны на асобнай тэрыторыі», — адзначае намеснік генеральнага дырэктара па навуковай рабоце «Белдзяржлесу». Створаная інфармацыйная платформа — база для ацэнкі рэсурсаў, якія і будзе выкарыстоўвацца падчас маніторынгу.

Выдатна, але няўжо для таго, каб сабраць інфармацыю і праманіторыць сітуацыю, неабходна дачакацца, пакуль з неба зваліцца чарговая міжнародная праграма? А самастойна не праводзім? Як высветлілася, такая работа праводзіцца заўсёды, але крыху іншым чынам. Самае слабае звяно ў гэтым выпадку — адміністрацыйныя межы. Калі штосці маніторым, то выключна ў межах адміністрацыйных адзінак і толькі так: гэта яшчэ мая тэрыторыя, а далей — суседняга раёна. Адпаведна, сваю прааналізавалі — і ўсе шчасліва. Праект «Балтыйскі ландшафт» мае на увазе прычыпкова новы падыход — басейнавы. Есць тэрыторыя басейна Нёмана, і экспертам усё роўна, які гэта раён (гэтая праграма закранае і Навагрудскі, і Карэліцкі).

Самы час схпіць праблему за хвост: Нёман паволі страчвае сваю пайнаводнасць, зніжэнне ўзроўню грунтовых водаў прымушае пакінуць прынёманскія лясы. «Мы выплываем водаахоўныя зоны, лясныя стужкі, дзе ўсталяваем пэўны рэжым (па сутнасці, усе лясы выконваюць водаахоўную функцыю). Аналізуем прытокі Нёмана. Якую яны маюць лясістасць? Нёманскі басейн складаецца з басейнаў рэк, што ў яго упадаюць. Такія рэкі першага парадку з працягласцю больш за 100 кіламетраў налічылі 10. Цяпер разглядаем лясістасць кожнай рэкі. Калі яна нізкая (15—20%), то ўзнікае наступнае пытанне: а ці не шкодзяць зацверджаныя спосабы высечкі? Верагодна, нельга жорстка высаікаць, а толькі выбраць ачы», — разважае Міхаіл Кузьмянкоў.

У зубах праўды няма

Значыць, будзем вйнаваціць высечкі? На добры лад, дык трэба іх забараніць, пакуль не паспелі наламаць дрюў у прамым і пераносным значэннях. Проста цвёрда паставіць на сваім — і тае бяды! Але ж не! Праблема гуляе з намі ў хованкі. Справа ў тым, што высечкі — гэта толькі маленькая кропля. Вйнаваціць будзем не аморфнае, а вельмі канкрэтнае, нават жывое. Памятаеце рэкламны ролік зубной пасты, які круцілі гадоў 10 таму? «Бабёр, а чаму ў цябе такія беляы зубы?». Дык вось. Менавіта гэтае мілае стварэнне і заслугаювае кары. Бабры будуць і будуюць плаціны, і меліярацыйныя каналы таксама не прапускаюць. Так утвараюцца

водныя аб'екты бабровага паходжання. Падымаецца ўзровень грунтовых водаў. Заталпляецца каранёвая сістэма, і дрэвы хутка высыхаюць. Асабліва пакутуюць ельнікі. Як жа быць? Няўжо рукамі разводзіць?

«А вось гэта велізарнае пытанне. Ці то займацца адстрэлам і адловам, ці то перасяляць іх. Праблема пакуль знаходзіцца ў падвешаным стане», — падкрэслівае намеснік генеральнага дырэктара па навуковай рабоце «Белдзяржлесу». Вучоныя з Міністэрства лясной гаспадаркі і Міністэрства прыродных рэсурсаў сцвярджаюць: колькасць баброў перавысіла 60 тысяч. Вось гэта нараджальнасць! Адзінае, пра што нельга забывацца ў такой сітуацыі, гэта пра... вераб'ёў. Калісьці кітайцам верабейчыкі перашкаджалі: маўляў, знішчаюць шмат збожжа. Перастралілі няшчасных птушак, і зерне з'елі насякомья. Вось яна, праўда жыцця.

Раз — балота, два — балота

Раней актуальнае «людзі на балочы» цяпер, пасля колькіх хваль асушэння, надзённае ўжо не зусім. З'явілася новае. У нашым палку часта прыбывае людзей, якія скардзяцца на ўзровень вады ў калодзежах. Ён падае. Вядома ж, кацім бочкі на меліярацыю: «Развалялося асушальнікаў гэтых». Таму асобны напрамак «Балтыйскага ландшафту ў Беларусі» — ацэнка меліярацыі. Як асушэнне ўплывае на водны рэжым і стан лясоў? Ці абараняюцца інтарэсы мясцовых жыхароў? Калі не, то на якое ліха нам такія праекты? Закон адзін: усё, што ні робіцца, — для беларусаў.

«Мы павінны вызначыць эфектыўнасць меліярацыі, наступствы, мэтазгоднасць яе далейшага правядзення ў лясах і на палях каля лясоў. Далей мы павінны падрыхтаваць адпаведныя прапановы пра шкоднасць меліярацыі ў пэўных тыпах лесу. Верагодна, яе адмоўныя наступствы звязаны з парушэннем правіл асушэння: зрабілі глыбока асушальных каналаў большай, чым праектавалі, або няправільна іх размясцілі».

Перасыханне ручаёў, невялікіх рэчак, зніжэнне ўзроўню вады ў калодзежах людзі звязваюць з меліярацыяй не проста так. Логіка ёсць. Але ў «Белдзяржлесу» запэўніваюць, што перасыханне, зніжэнне ўзроўню грунтовых водаў сустракаецца не толькі на тэрыторыях, дзе меліярацыю. Нават у аддаленых месцах назіраецца тое ж самае. Якая ж тут меліярацыя? Клімат. Гэта ён паволі змяняецца.

«Ляжанне» як мастацтва

Турызм — сістэма арганізаваная (праўда, не ў Навагрудскім раёне). Безумоўна, стваральнікі «Балтыйскага ландшафту ў Беларусі» выдатна разумеюць: яшчэ паспеем з козамі на торг. Таму цяпер — аналіз. Пакуль спецыялісты вывучаюць праблемы, возера Свіцязь наведваюць масава. Набліжаецца вечар пятніцы — і пачынаецца. Едуць машыны, а за заднім шклом ужо качаецца галоўка капусты: ночку штосці варыцца будзе. У Навагрудскім раёне такіх турыстаў называюць «лежабокі». І хоць тыповы «лежабок» не заўсёды «плячысты на жывот», ён у любым выпадку мастак палжакі. І каб толькі аніякай шкоды не рабіў, але ж... Праект дапаможа звесці на нуль усё магчымыя «але ж» — скажам, змянішы турыстычны маршрут.

Толькі «за»

У чым жа соль праграмы? Беларусь, Польшча, Фінляндыя і Швецыя змагаюцца з экалагічнымі праблемамі плячо ў плячо. Так, кожны на сваёй тэрыторыі, але тым не менш маем канферэнцый ў Познані, дзе абменьваемся вольтамі, пракладваючы дарогу супольна. Значыць, міжнародныя дэкларацыі не завісаюць дзесьці «ў трох метрах над узроўнем неба». Не, яны рэалізуюцца. Калі міністры ўсіх еўрапейскіх краін падпісалі дэкларацыю «Лес і вада», калі мы зацвердзілі нацыянальную праграму «Чыстая вада», то выраслішы захоўваць водныя рэсурсы ў належным стане.

«Балтыйскі ландшафт у Беларусі» заканчваецца сёлета, а затым — вынікі. Наколькі вядома, будзе і працяг. Ацэнка стану водаў, лясоў — гэта толькі кветачкі. Бліжэйца восень, і яны адцвігнуць. З'явіцца ягадкі. Вось так рухаемся ад тэорыі да практыкі.

Вось якая глабалізацыя адназначна нам даступна. Калі ласка, дапамагайце. Мы ж не супраца. І апошняе: «Дружа бабёр, збярэй чмадавы!»
Маргарыта СІДАР.

Цырк дый годзе!

ЦУДЫ НА «АЎСТРАЛІЙСКІМ»... ЛЁДЗЕ!

Катанне на каньках, акрабятка, дрэсіраваныя папугі і левітацыя. Такім нечаканым спалучэннем абыцця здзівіць новая праграма, прэм'ера якой адбудзецца ў Белдзяржцырку 7 верасня.

...Пакуль ідзем у залу, заўважаем за кулісамі вялізныя дэкарацыі, а бліжэй да арэны пачынаем адчуваць нязвыклую прахалоду, нібы на катку. Падытоўка да «цудаў» ідзе поўным ходам...

— Шоу пад назвай «Чараўніцтва на лёдзе» — гэта вельмі каларытнае прадстаўленне, — расказаў аўтар, прадзюсар і мастацкі кіраўнік праграмы Абраам Кастанян. — Тут спалучаюцца акрабятка, ілюзія, дрэсура. Прысутнічае і жывая музыка. Лядовае пакрыццё, на якім будуць выступаць артысты, стваралася спецыяльна для арэны беларускага цырка, — дадаў ён.

Лёд сапраўды — адна з самых галоўных «фішак» праграмы. Усе артысты, які б нумар яны ні выконвалі, выступаюць на каньках. Лядовае пакрыццё дзякуючы спецыяльнай канструкцыі можа вытрымліваць неверагодна цяжкія дэкарацыі і не трэскацца. Яго стварала італьянская кампанія. Каманда «Чараўніцтва на лё-

дзе», дарэчы, больш чым інтэрнацыянальная. Артысты прыехалі з Італіі, Кітая, Расіі, Беларусі, Канады і Аўстраліі. Само шоу завецца аўстралійскім, паколькі кампанія, якой яно належыць, зарэгістравана там. А да прыезду ў Беларусь «Чараўніцтва на лёдзе» паказвалі ў некаторых азіяцкіх краінах, напрыклад, у Сінгапуры і Малайзіі. Там гэтая праграма карысталася вялікай папулярнасцю.

— Я адзін з нешматлікіх беларусаў, якія пакуль што бачылі гэтае выступленне, — сказаў галоўны рэжысёр «Белдзяржцырка» Серж Бандарчук. — Гэта не тая праграма, дзе святло, касцюмы і пастаноўка адгрываюць галоўную ролю. Тут у кожным нумары нейкі складаны трук. Да таго ж дэкарацыі вельмі прыгожыя, якасныя і дарагія. Усё абсталяванне для шоу каштуе прыкладна мільён еўра. Але на кошт квіткаў гэта не паўплывае.

— Сапраўды вартае гэтае шоу яшчэ і таму, што тут выступаюць не толькі цыркавыя артысты, але і прафесійныя фігурысты, — лчыць клоўн Алег Панукалін, адзін з удзельнікаў «Чараўніцтва на лёдзе».

У праграме задзейнічана 45 амерытаў і 12 тэхнікаў. Акрамя імя дапамагаюць яшчэ каля 100 чалавек, што працуюць у нашым цырку. Да прыезду ў Беларусь

«Чараўніцтва на лёдзе» паказвалі на сцэне плошчай у 30 квадратных метраў, беларуская ж арэна мае ўсяго 13 «квадратаў». Таму даялося крыху змяніць, напрыклад, харэаграфію нумароў. Таксама было створана некалькі новых касцюмаў для артыстаў і замоўлены памешаньня копіі некаторых адзінак рэквізіту.

Што ж датычыць саміх нумароў, то тут вельмі шмат загадкаваці.

У новай праграме — захапляльны шоу акрабату ў Кітаі.

— Падрабязна пакуль расказаць не буду, бо ілюзія на тое і ілюзія, каб быць таямнічай. Усе мае рэпетыцыі звычайна праводзіцца ў закрытых памашканнях, дзе прысутнічае мінімум людзей, — расказала адна з «зорак» шоу, ілюзіяністка Настасся Рыч. — Усе яны досыць «экстрэмальныя» і вельмі маштабныя. Мае ілюзіі — адны з самых «вялікіх» у свеце. Рабіць іх на лёдзе — гэта трэба яшчэ было прызвычайна. Цяпер любяць сцэна, відаць, здасца мне ідэальнай, — падзялілася артыстка.

Аўтар і мастацкі кіраўнік праграмы Абраам КАСТАНЯН, кіраўнік артыстаў цырка Кітая Уэй МІН і галоўны рэжысёр Белдзяржцырка Серж БАНДАРЧУК.

Відавочна, таямніца таго, што ж мы пачынем у выкананні ілюзіяністкі, раскрыецца пасля прэм'еры, а вось пра акрабату «Чараўніцтва на лёдзе» вядома крыху больш. Уявіце сабе знешняе аздабленне будысціцкага храмаў, якое ўражвае хітраспляценнем арнаменту і фігур. Хоцца бясконца стаць ля будынка і доўга разглядаць усю тонкую працу майстроў. Нешта падобнае можна будзе ўбачыць падчас нумару, які выконваюць кітайскія артысты-акрабаты. Дзяўчаты выступаюць групай у адзінаццаць чалавек, на іх касцюмы колеры золата (дзякуючы яму і ствараецца гэты эффект «жывой архітэктуры»). На спецыяльным вялікім «стале» падчас выступлення «будуюцца» самыя неверагодныя піраміды, сплценні, падтрымкі. Акрабатычнае майстэрства кітаецкае прымушае літаральна зтойваць дыханне, хваляюцца і здзіўляцца.

Гледачоу чакае і шмат іншых цікавых нумароў, такіх як дрэсіраваныя папугі Вяньяміна Ігумнава, паветраная гімнастыка Сабрыны Аганьер, палёт пад назвай «Піраты» беларускага артыста Анатэя Шыкаўца. Наведаць прадстаўленне можна будзе да 12 снежня. Гэтая праграма падыходзіць і для дзяцей, і для дарослых.

Ганна ГАРУСОВІЧ, Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ

Шматразовыя чэмпіёны свету па фігурным катанні.

Хутка і зручна

ЗА МЯЖУ — ПЕХАМ АЛЬБО НА ВЕЛАСПЕДЗЕ

Для ўсіх, хто хоць аднойчы перасякаў мяжу, памежныя пераходы стойка асацыююцца з патакам машын, чаргамі і чаканнем, нават пры самым лепшым збегу абставін — ніяк не менш за гадзіну. Але ёсць і іншы варыянт — пераход «Перароў — Белаежа», дзе можна праісці дзяржаўную мяжу фактычна без затрымкі, не глытаючы выхлпанныя газы машын у час чакання, а дыхаючы свежым гаючым пушчанскім паветрам. Гэты пераход знаходзіцца ў самай глыбіні Белаежскай пушчы. Ён абсталяваны для пешаходаў і веласпедыстаў.

Так выглядае новы пункт пропуску.

І вось у 2012 годзе за сродкі рэспубліканскага бюджэту пачалося будаўніцтва памяшкання пункта пропуску на нашым баку. За год Каманецкая ПМК-14 узвела прыгожы драўляны будынак, які нечым нагадвае сучасныя замочныя аграградзібы, а таксама шэраг іншых аб'ектаў. Комплекс пункта ўключае ў сябе адміністрацыйны і тэхнічны будынік, паркоўку на тры аўтамабілі, ачышчальныя збудаванні і артэзіянскія свідравіны, а таксама іншыя неабходныя памяшканні інфраструктуры.

Цікава, што дарогі, якія падыходзяць да пункта пропуску, дазваляюць перасякаць мяжу на аўтатранспарце, але і з беларускага, і з польскага боку ў гэтым месцы пушчанскі лес уяўляе сабой запаведную зону. Таму пра аўтапераход не магло быць і гаворкі. Тут дазваляецца толькі экалагічна чысты веласпед. «Перароў — Белаежа» будзе выкарыстоўвацца пры правядзенні сумесных навуковых

экспедыцый і форумуаў па праблемах трансгранічнага аб'екта Суветнай спадчыны ЮНЕСКА «Белаежская пушча». Пра гэта не раз гаварылі вучоныя з абедзвюх краін.

Ну і галоўныя надзеі, якія звязваюцца з абноўленым пераходам, датычаць развіцця турызму ў нашым рэгіёне. Пра гэта сказаў падчас урачыстага адкрыцця пункта пропуску старшыня Брэскага аблвыканкама Канстанцін СУМАР. Кіраўнік Дзяржагранкамітэта Аляксандр БАЕЧКА, у сваю чаргу, адзначаў, што супрацоўнікі іх ведамства зробіць усё, каб новы пераход стаў для турыстаў і мясцовых жыхароў хуткім, зручным і прыемным.

Пешаходна-веласпедны пункт пропуску працуе з 1 красавіка да 30 верасня з 9 да 21 гадзіны, а з 1 кастрычніка да 31 сакавіка на дзве гадзіны менш — з 10 раніцы да 20 вечара.

Святлана ЯСКЕВІЧ, Пружанскі раён

Праверана на сабе

НЯЛЁГКІ ПЕРАХОД НА «ЛІЧБУ»

У краіне ідзе кампанія перахода на лічбавыя тэлебачанне. Але, упэўнены, для многіх чытачоў такі пераход застаецца не зусім зразумелым працэсам. Калі, напрыклад, у кватэры, доме 2—3 і больш старых тэлебачаньняў, куды звяртацца, каб пераход на «лічбу» заняў менш часу? Высветлілася, што тыя, хто ў свай час купілі нават тэлевізары з «плоскім» экранам, не могуць разлічваць на лёгкі варыянт. Бо «плоскі» тэлевізар не азначае, што ён абавязкова ўжо гатовы прымаць сігнал новай якаці.

ЗМАРНАВАЎ ПАЎДНЯ, КАБ ЗРАЗУМЕЦЬ

Карэспандэнт «Звязды» паспрабаваў перайсці на «лічбу». І здзівіўся, што, нягледзячы на шэраг публікацый у СМІ па тэме, адрознівацца ва ўсіх нюансах не вельмі проста. А гледачы ў паважаным узросце, думаю, у большасці выпадкаў «адчуваюць сябе дурням» з-за неабходнасці ўнікаць ва ўсё тэхнічныя нюансы з назвамі тэхнічных тэрмінаў.

Два тэлевізары «Віцязь» ў майё кватэры не могуць прымаць «лічбу». У абласным тэхнагандлёвым цэнтры «Гарант», які аказвае паслугі кабельнага тэлебачання (там прымаюць заяўкі ў выпадках, калі трансляцыя няўстойліва), папрасілі патэлефанаваць у майстэрню. У майстэрню растлумачылі, што трэба самаму купіць прыстаўку, кошт якой каля 700 тысяч рублёў (калі два тэлевізары, патрэбны дзве прыстаўкі), прыйсці з ёй (імі) ў майстэрню... І там на працягу сутак зробіць так, каб з кожнай прыстаўкі быў доступ да закардаваных пакетаў тэлепраграм. «Перашыюць» — так гэта называецца на мове прафесіяналаў. І гэта каштуе некалькі дзясяткаў тысяч рублёў — за кожную прыстаўку. Потым трэба забраць прыстаўкі. А настройваць іх трэба самастойна — хоць чалавеку, далёкаму ад тэхнікі, гэта

сультатыю!.. Патэлефанаваў у сэрвісны цэнтр, і высветлілася, што трэба толькі схадзіць у гэты цэнтр і заключыць дамову на «ZALA». І усё неабходнае абсталяванне прадтаваць бясплатна. Праўда, што датычыцца другога тэлевізара, які высветлілася, можа ўзнікнуць пытанне з тэхнічнага пункту гледжання. Маўляў, ці дазволіць хуткасць перадачы пакета каналаў падаваць іх на два тэлевізара? — спецыялісту трэба на месцы гэта праверыць.

АБСТАЛЯВАННЕ Ў РАСТЭРМІНОЎКУ

Па каментарый звярнуўся ў аблвыканкам. Там нагадалі, што, згодна з Дзяржаўнай праграмай укаранення лічбавыя і радыёвяханьня ў Рэспубліку Беларусь ажыццяўляецца пераход з эфірнага тэлебачання вяснянны на лічбавы фармат стандарту DVB-T з

ужываннем кадзіравання MPEG-4. Ён накіраваны на забеспячэнне насельніцтва агульнадаступным бясплатным пакетам тэлевізійнага прагматы з 8 тэлеканаламі: БТ-1, БТ-2, БТ-3, АНТ, СТВ, НТВ-Беларусь, РТР-Беларусь, МІР і адной гукавой праграмы — Першага Нацыянальнага канала Беларускага радыё.

Паводле інфармацыі на 1 ліпеня, насельніцтва рэспублікі ахоплена лічбавым тэлевізійным вясняннем стандарту DVB-T больш як на 95,9%, у Віцебскай вобласці — на 84,2%.

Для тых, хто не падключаны да кабельнага тэлебачання, на час пераходнага перыяду паралельна захоўваецца трансляцыя агульнадаступнага пакета тэлевізійных праграм у аналагавым і лічбавым фармаце. Абаненты кабельнага тэлебачання атрымліваюць гэты пакет без лічбавых прыставак, паколькі фірмы-аператары маюць тэхнічную магчымасць пераўтвараць лічбавы сігнал у аналагавы.

З 1 красавіка 2014 года, паводле зацверджанага Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь графіка, у рэгіёнах вобласці пачнецца пазтагнае адключэнне аналагавых перадатчыкаў. Адпаведным рашэннем Дзяржаўнай камісіі па радыёчасотатах пры Савеце Бяспеці Рэспублікі Беларусь устаноўлены тэрмін завяршэння трансляцыі тэлевізійных сігналаў у аналагавым фармаце — да 17 чэрвеня 2015 года.

Для прыёму агульнадаступнага пакета тэлевізійных праграм у лічбавым фармаце неабходна: — мець лічбавы тэлевізар з падтрымкай стандарту DVB-T і фарма-

ту кадзіравання MPEG-4/AVC альбо лічбавую тэлевізійную прыстаўку (цюрар) з аналагічнымі параметрамі, якая падключаецца да звычайнага тэлевізара;

— падключыць цюрар да тэлевізара ў адпаведнасці з інструкцыяй па эксплуатацыі і настроіць яго на адпаведны канал;

— усталяваць прыёмную антэну дэцыметравага дыяпазону хвалюў з гарызантальнай палярызаванай і зарыентаваць яе на РТТС.

У крамах Віцебскага прадаецца да 10 розных мадэляў цюрараў па цене ад 275 да 940 тысяч рублёў. Гандлёвыя прадпрыемствам прадугледжаны продаж абсталявання для прыёму лічбавога тэлебачання ў крэдыт, растэрміноўку тэрмінам ад 3 да 12 месяцаў.

Для інфармавання грамадзян па пытаннях, звязаных з пераходам на лічбавы эфірнае тэлебачанне вяснянне, працуе «гарачая лінія».

НЕ ЁСЦЕ ЦЮНАРЫ ЯКАСНЫЯ

Для абанентаў кабельнага тэлебачання фірмы-аператары аказваюць дадатковую паслугу — трансляцыю тэлепраграм у лічбавым фармаце стандарту DVB-C (лічбавы камерцыйны пакет). Каб атрымаць доступ да закардаваных пакетаў пры наяўнасці старой мадэлі тэлевізара, неабходна набыць цюрар стандарту DVB-C з ушчыльненнем MPEG-4 тыпу «Віцязь HDR-826». Яго кошт каля 700 тысяч рублёў. Больш танныя цюрары («Віцязь HDR-803/805») не даюць магчымасці апрацоўваць сігналы высокай

выразнасці, што будзе выклікаць праблемы з якасцю прыёму тэлевізійных праграм.

Пры наяўнасці двух тэлевізараў, у якіх няма прылады для апрацоўкі лічбавых сігналаў, спатрэбіцца набыць цюрары да кожнага.

З 1 красавіка 2014 года, паводле зацверджанага Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь графіка, у рэгіёнах вобласці пачнецца пазтагнае адключэнне аналагавых перадатчыкаў.

Падрабязна інфармацыя аб стандартах, абсталяванні для апрацоўкі лічбавых сігналаў, параметрах і парадку настройкі на лічбавы тэлеканалы размешчана, напрыклад, на інтэрнэт-сайце Віцебскага абласнога тэхнагандлёвага цэнтру «Гарант» www.vgarant.net. Бясплатную кансультацыю можна атрымаць і па тэлефоне.

«ZALA» ТОЛЬКІ НА АДЗІН ТЭЛЕВІЗАР

Адной з пераваг падключэння паслугі лічбавога інтэрактыўнага тэлебачання «ZALA» з'яўляецца адсутнасць неабходнасці ў набыцці спецыяльнага абсталявання — яго выдаецца структурнымі падраздзяленнямі РУП «Белтэлекам» без сплання дадатковага платы на тэрмін дзеяння адпаведнага дагавора на паслугу.

Пры гэтым першапачатковая настройка абсталявання ажыццяўляецца спецыялістам бясплатна. Існуе магчымасць выбару як асноўнага, так і дадатковых тэматчных пакетаў.

— Разам з тым звяртаем увагу, што на момант вашага звароту ў Віцебскага філіяла «Белтэлекама» маецца тэхнічная магчымасць для падключэння паслугі лічбавога інтэрактыўнага тэлебачання «ZALA» заўва

Ігуменскі

тракт

№ 28 (43)

Народныя мудраслоўі

«МАСЦІ КЛАДКУ, ПРАСІ ГАСЦЕЙ У ХАТКУ»

У сімваліцы сямейных абрадаў, у якіх пераход з аднаго статусу ў іншы надавала вялікая ўвага, «моств» набыў асабліва важнае значэнне. Ён быў тым няўлоўным памежжам, дзе і адбываўся рытуальны пераход.

«Масціцы масты» — адна з абавязковых умоў выканання розных абрадавых дзеянняў і асабліва святочных варажбоў. Іншы раз хочацца проста ўсклікнуць ад здзіўлення, калі пачынаеш разумець, як мудрагеліста і вобразна, непрадказальна і сімвалічна ўсё было пераплачана ва ўяўленнях нашых продкаў аб гэтым неспазнаным свеце. Уявіце сабе, што прарыў у той таёмны свет быў магчымым пры дапамозе спецыфічнага інфармацыйнага «моства», які некім незразумелым чынам яднаў сэрцы закаханых людзей. Аказваецца, масток паміж лясамі двух чалавек уводзіла сама дзяўчына. Нашы продкі пакінулі нам у спадчыну некалькі варыянтаў варажбы, у якіх ключавым дзеяннем было ўзвядзенне сімвалічнага моства. Напрыклад, дзяўчына даставала з калодзежа вядро вады, ставіла яго на край зруба, клала праз вядро галіну вішні і прамаўляла словы заклінання: «*Мілы мой, прывізі, па кладачцы на другі бераг перавядзі!*» Неверагодна: адно сэрца пасылала ў космас мару аб пасляхавым замужжы, а другое перахоплівала яго і пасылала ў космас мару аб сваёй суджанай...

У другім варыянце вяду набіралі ў невялікі посуд (гаршчок, місу), які перад сном ставілі каля ложка. Дзяўчына ладзіла з пруточкаў, саломы пераправу, якая нагадала мост. Яна звярталася да нябёсаў з просьбай убачыць сон, у якім бы мілы, любі чалавек «перавёў» бы праз сімвалічны мост, гэта значыць, узьмі яго ў шчаслівым.

Калі храм, у якім будзе вячанца пара, знаходзіўся ў суседняй вёсцы, то маршрут вясельнага поезда дадому пракладвалі такім чынам, каб праехаць праз тры, а ў некаторых выпадках — і праз сем мастоў. Пры гэтым існавала павер'е, што па мастах маладыя павінны былі прайсці пешшу, а тым часам нявеста непрыкметна кінула ў вяду свой пояс, хусціну або яшчэ што-небудзь са сваіх рэчаў, каб шлюб быў шчаслівым.

Фота Андрэя КУШНЕРА.

Кухарка Мікалая Нікіфароўскага

Трапіць госьць у будзень, а ці ў свята: — Калі ласка, калі ласка ў хату! Не паспелі сесці пры сустрэчы, Як патэльня зашкварцала ў печы, Ды і чарка бліснула дарчы. Бульба, смажаніна і каўбаска, Пакаштуеце, людцы, калі ласка!

Пятрусь Броўка

А зараз, шануюныя сябры, самы час пагаварыць пра сталовы і кухарскі посуд, якім карысталіся нашы продкі, і вызначыць ён да нашага часу. Пачнем са сталавага посуду.

Сальніца, або сальнічка, рабілася так: чатыры маленькія дошчачкі змацоўваліся акуртанымі абруччыкамі або дужкамі, унізе было устаўнае дошка, зверху — шарнірная накрывка. Задняя сценка была вышэйшай, таму накрывка знаходзілася пад нахілам. Узорная разьба на дошчачках была доволі аднастайнай: крыжыкі, ромбікі, зубчыкі і неглыбокія выдзёбы. Замест сапраўдных сальніцы на стале простага людю можна было пабачыць яе берасцяную падробку, коўш без ручкі, маленькую місачку або нават чарапок, для прыгажосці абвіты бярозай. Але якой бы ні была сальнічка, яна заўсёды знаходзілася на стале побач з хлебам.

Міска, піша Нікіфароўскі, з'яўляецца асноўным сталовым посудам сялян. Міскі былі гліняныя і драўляныя. Сярод першых сустракаліся простыя і «пыліваныя» (пакрытыя паліва). Драўляныя падзяляліся на «далбёжныя» і вытачаныя на таркавым «кружале». Цікава, што прыгожа размаляваныя міскі не былі распаўсюджаны сярод простага людю, бо

існавала прадуманая думка аб тым, што фарба робіць дрэва, з якога зроблена міска, «няведымым» (невядомым), і ў яе склад уваходзіць... кашычы мазг.

Велічыня і ёмістасць місак былі вельмі рознымі: ад вялізных «місшчаў» да маленькіх «місчынік» і «місулік». Наконт гэтага Мікалай Якаўлевіч павадамаля наступнае: на шэсць дарослых спажаўцоў вадкай стравы ўжывалася міска ёмістасцю ў гарнец (3,28 л).

З часам драўляныя міскі чарнелі і атрымлівалі тыповы квасны пах. Гліняныя і драўляныя «талерцы» (талеркі) з'яўляліся на стале побач з мяснымі стравамі: у іх падавалася і наразалася мяса. Толькі пры спажаванні «пачыст» талерка была настольным посудам. У іншых выпадках, калі мяса было наразана і пакладзена ў вадкую страву, талерка выціралася хлебам і здымалася са стала.

Замест талеркі для наразання мяса іншы раз выкарыстоўвалася спецыяльнае драўлянае «дона» круглай або квадратнай формы.

Прымаўка свідрае, што «сухая ложка рот дзярэ». Нікіфароўскі піша, што мясцовае драўлянае ложка здатна зрабіць тое ж і не сухой. Выструганая на скорую руку прымітыўнымі інструментамі, яна шурпата, дзярэ губы, мае шырокае бакі і не ўваходзіць у рот, што прычыняе шмат нязручнасцяў пры спажаванні вадкіх страў, асабліва дзёцам. Ва ўжыванні сустракаліся ложкаі трох тыпаў: авальныя, шыракабокія (нагадвалі бубновы туз) і круглыя. Найвялікшая даўжыня сталавай лыжкі складала 6 вярш-

коў, найменшая — 4 (1 вяршок — 4,4 см). Уявіце сабе, шырокія чытачы, як «зручна» было сбраць лыжкай даўжынёй 26 сантыметраў! Але падобная лыжка патрэбна нам і сёння: яна не драпае посуду, вельмі зручная пры варцы варэння, сіропаў, размешвання цукру, мёду ў вялікіх ёмістасцях.

Металічныя лыжкі сустракаліся на сялянскім стале вельмі рэдка і лічыліся сапраўдным скарбам. Але сяляне не любілі імі карыстацца, бо металічная ложка, у гарачай страве хутка нагрэвалася, алякала рот і губы, чаго не рабіла драўляная. Да таго ж яна была меншай за драўляную, таму есці ёй было не спорна.

«Відэлец» таксама быў рэдкасцю на сялянскай кухні, куды ён зрэдку трапляў у якасці падарунка. Просты люд жартуліва свядражаў, што «ётыю самью відэлку Бог першы дурываў». Звычайна відэлец даставалі з гаршка мяса і прытрымлівалі яго пры наразанні. У астатні час гэты сталовы прыбор адпачываў.

Яшчэ рэдзей сустракалася «пярэўка» (перачніца) у выглядзе бляшанай каробачкі, бутэлекі, драўлянага або берасцянага графічыка, якія вельмі танна купляліся на кірмашах і выкарыстоўваліся ў выключна святочных абставінах, каб пусціць пыл у вочы.

Посудам для масла была «маслёнка», якая з'яўлялася на стале звычайна раз на год — на Вялікдзень. Для захоўвання ежы і місак падчас падарожжаў або працы далёка ад дому існаваў «кубічак» — невялікае вядзерца ёмістасцю ў гарнец ці два, з двума вушкамі і накрывкай, пасярэдзі-

Фота Андрэя КУШНЕРА.

не якой знаходзілася выгнутая ручка. Праз яе і вушкі праходзіла засаўка, таму накрывка не магла зваліцца, што было вельмі зручна ў дарозе.

«ВАРЭЎНЫ» ПОСУД І «ПРЫРАДЫ»

Пад назвай «прырад», піша наш славуці этнограф, трэба разумець розныя дапаможныя прадметы для прыгатавання ежы. Значная частка кухарскага посуду набывалася ў гарадах, мястэчках і на кірмашах, а драўляныя вырабы рабіліся ўласнымі намаганнямі. Куплены посуд падзяляўся на жалезныя, гліняныя і драўляныя. Першае месца, безумоўна, займаў «чыгун, або цыгун» — чыгунны кацёл у адно-два вядры,

у залежнасці ад велічыні сямі. Звычайна ў кожнай гаспадыні было два чыгуны. У адным гатаваліся вадкія стравы, у другім — бульба, гародніна і інш. Першы чыгун называўся кіслым, а другі прэсным. У некаторых сем'ях яны замяняліся глінянымі «гыршчкі» (гаршкі).

Неабходным спадарожнікам кожнага чыгуна і гаршка быў «атлешыш, або «атлеўнік», — кацёл або гаршчок, напалову меншы за асноўны. Ён служыў запасам для папаўнення асноўнага посуду пры выкіпанні стравы або для утрымання цёплай вады для мыцця посуду. Маленькія «чыгунчыкі і гырнулі» ўжываліся для прыгатавання «кашынькі» дзёцам і ў выключных выпадках, калі патрабавалася «кнуць гаршкі» (паставіць банькі) хвораму.

«Латка» сустракалася нароўні з вялікімі гаршкімі і, падобна ім, ад вядзёрнай ёмістасці даходзіла да памераў каўша. У ёй пражыліся і тушыліся розныя пачысты, яечні, пражаніна, а іншы раз у яе разліваўся «сцюдзень».

Маленькія патэльні з ручкамі ў сялян Віцебшчыны сустракаліся рэдка. Больш распаўсюджанымі былі вялікія і глыбокія, якія ставілі ў печ з дапамогай вялікіх блін, ёй можна было прыкрыць «шырацёны гаршчок», калі патрабавалася «ўпарыць страву». На стале яна з'яўлялася толькі з пражанай яечнай, рэдзей — са смажанай каўбасой. І, як бы нам ні рэкламавалі патэльні з рознымі найноўшымі пацэльнямі, але важкая чыгуная патэльня яшчэ здатная паслужыць нам доўрую службу.

Для выпякання бліноў і іншага посуду пры заўсёды знаходзілася «падмазка, мазілка», якой мог быць кавалачак сала, іншы раз закручаны ў анучку і прымацаваны да невялікай драўлянай ручкі, або кавалачак воску.

«Бляха» на мясцовай кухні сустракалася вельмі рэдка. Макацёр, або макітру — гліняны посуд для расцірання маку, лёну, канопляў — таксама можна залічыць да кухарскага посуду, бо нярэдка ў ім таўкалася бульба, морква і тварог на «мыканіну».

Шумоўка — вялікая ложка з частымі дзіркамі — сустракалася рэдка, бо карыстацца ёй у печы было нязручна.

«Палонік» — спецыяльная вялікая ложка з доўгім тронкам — быў

неабходны кожнай кухарцы, бо з дапамогай яго адліваліся стравы ў «атлешыш», клаліся дабавы, спытыліся і разліваліся па місках стравы пры падачы на стол. Без гэтай прылады і зараз не абыходзіцца ніводная гаспадыня.

Нікіфароўскі піша, што нельга не пагадзіцца, што вількі, качарга і чапья — тры галоўныя прылады кухарства. Яны знаходзіліся ў куде ля печы і месца гэта называлася «вільшынікам, качарнікам або чапелнікам». Гэтыя жалезныя прылады насаджваліся на моцнае драўлянае дзяржанне, а калі качарга была драўляная, то яе канец, які пастаянна абгараў, апускаўся ў памыйны посуд. Павел Шпілеўскі называе падобную качаргу «ажогам», але для Віцебшчыны такая назва не была характэрнай.

Ад загараў качаргі варта адрозніваць «кісьляўку» — невялікую лёгкую драўляную качаргу, якой у печы размяшвалі кісьель або іншыя вадкія стравы.

Для зручнасці перамяшчэння цяжкіх гаршкоў па сподзе печы ўжывалася «катулка, або котка» — кароткая цурка з правільнай выемкай пасярэдзіне. Пры карыстанні гэтай «прырадай» на яе клалася дзяржанне вілька, і гаршчок ехаў у печ і з печы. Без гэтай простай рэчы гаспадыням немагчыма было б справіцца з вядзёрным чыгунам.

Александр ВАШЧАНКА. Шануюныя чытачы, у рамках аднаго артыкула немагчыма раскажаць пра ўвесь кухарскі і сталовы посуд сялян Віцебшчыны, таму больш падрабязна пра яго можна будзе прачытаць ў будучай кнізе, прысвечанай беларускай кухні.

Гармонік звонка грае — шчасця маладым жадае!

Вяселле... Напэўна, не знойдзецца іншага свята, на якім гучала б столькі разнастайных добрых пажаданняў. Зычаць каханню і дзетак, сямейнага ладу і багацця, спагадлівай цешчы і свакрухі, непраходзячай маладосці і сталай мудрасці...

Такой дабразычлівацю спрадэку поўняцца нашы вясельныя песні, абрады. — Якія вам вядомы мясцовыя асаблівасці вяселля? — звярнуўся я да герояў гэтых здымкаў.

Дзяніс Голуб (з вёскі Ліпавя Калінкавіцкага раёна): «Вясельныя песні за сталом зычаць маладым радаснага жыцця. Важна, каб гарманіст іграў добра, гучна і без стомы. Каб танцоры за вечар па тры кашулі мянялі!» Фаціма Кушнер (з вёскі Дзмітрыёўка Клічаўскага раёна): «Вэлом ад вянка маладая павінна захоўваць

усё жыццё — ён будзе ахоўваць жанчыну ад бяды і сямейных непрыемнасцяў. Да таго ж, калі маці агорне гэтым вэлюмам сваё хворэе немаўля — то абавязкова паправіцца».

Тацяна Кур'ян (дырэктар Любанскага дома народнай творчасці Акцябрскага раёна): «У нас маладым дораць вось такі «шлюбны» абярэг, каб яны поруч прайшлі праз усё жыццё. А яшчэ дораць абярэг «багаццо» (каб было шмат дзетак), «зярнушка» (на прыбытак у хаце)».

Яўген ПЯСЕЦКІ.

Мясціны, знітаваныя з душой

Вясковая школа заўсёды верна служыць адной высакароднай мэце: сее «разумнае, добрае, вечнае». Ва ўсе часы яна — цэнтр духоўнасці і беларускасці. Менавіта такой з'яўляецца і школа ў вёсцы Вялікае Сяло, што знаходзіцца за смянаццаць кіламетраў ад Дзяржынска. Непадалёку цячэ Малая рачулка. Яна ўпадае ў рэчку Пярэкоўку, якая «перакульваецца» сабе з каменчыка на каменчык ужо не адно стагоддзе... Вось такая гармонія робіць надзвычай прывабнымі гэтыя мясціны для пакаленняў вялікасельцаў, мацуе ў іх вялікі гонар за сваю малую радзіму.

Для ўсіх саслоўяў і веравызнанняў

У дакументальных крыніцах вёска Вялікае Сяло згадваецца з XVI стагоддзя. У 1589 годзе яна ўваходзіла ў Старынкаўскую воласць. А пасля другога падзелу (у 1793 годзе) Рэчы Паспалітай стала цэнтрам Вялікасельскай воласці Мінскага павета. Чаму сяло Вялікае? Наўжыц дагадзіцца, што побач было сяло Малое.

Пасля адмены прыгоннага права былі зацверджаны і часовыя правы для некаторых народных школ, якім дазвалялася прымаць дзецей усіх саслоўяў і веравызнанняў. Вялікасельскіх дзецей першым далучыў да асветы святар Адам Баркоўскі: у 1863 годзе пры Тонава-Слабодскай царкве адкрылася вучылішча. Паколькі асобнага памяшкання яно не мела, святар аддаў адзін з пакояў дома, які сам займаў, для заняткаў з вучнямі «без усялякага на тое ўзнагароджання з боку грамадства». Крыху пазней у Вялікім Сяле з'явілася аддзяленне Тонава-Слабодскага вучылішча, а ў 1874 годзе яно пераўтварылася ў Вялікасельскае вучылішча. Колькасць вучняў вагалася ад 15 да 25 чалавек.

Не кожны вясковец мог адправіць дзіця на вучобу. Па-першае, малыя былі добрымі памочнікамі па гаспадарцы, па-другое, за вучобу трэба было плаціць. Напрыклад, настаўнік атрымліваў 150 рублёў за год, а яшчэ выдаткаў патрабавалі ацяпленне, асвятленне, вучэбныя матэрыялы... Але ў вясцоўцаў усё больш рашло ўсведамленне

таго, што адукаванаму чалавеку прасцей выйсці ў людзі, дабіцца лепшай долі. У 1876 годзе на сродкі сялян быў пабудаваны дом для Вялікасельскага народнага вучылішча. Спяшча вучыліся толькі хлопчыкі, а ў 1893 годзе сярод 26 вучняў былі ўжо і 2 дзяўчынкі.

Будынак як сведка перамен

Што здарылася з будынкам школы ў пачатку XX стагоддзя, невядома. Архіўныя звесткі сведчаць, што да рэвалюцыі дзеці займаліся ў арандаваных у сяляны хатах. Літаральна ў кастрычніку дні 1917 года член Мінскай павятовай управы Ф. Н. Войцік заключыў з селянінам вёскі Вялікае Сяло Рубжэвіцкай воласці Пятром Адашкевічам дагавор аб здачы ім у арэнду пад клас памяшкання памерам 8 на 8 вяршынь з ацяпленнем за 180 рублёў.

На фотаздымку 1931 года — настаўнікі і вучні Вялікасельскай школы.

«МАЛЕНЬКІЯ ХРОНІКІ ВЯЛІКАГА СЯЛА»

Да многіх перамен у жыцці пасля рэвалюцыі вёска ставілася насцярожана. Але ў тым, што трэба будаваць школу, сумненняў не было. У 1920-я гады з'явіўся будынак школы, у пачатку калектывізацыі яго прыстасавалі пад яслі, крыху пазней ён згарэў.

Яшчэ неаднойчы лёс школьнага будынка змяняўся. Час пайшоў на ім сваё асаблівае адбітак. У 1933 годзе, напрыклад, заняты ішлі ў перавезенай з суседняй вёскі хаце, дзе жылі семі двух братоў, якіх раскулачылі. У 1935 годзе калгаснікі ўзвялі новы будынак — для сямігодкі. Узначальваў школу Аляксандр Панкрацёў. Вучылася ў ёй каля 200 дзецей. Камсамольскі актывіст педагогі праводзіў вучэбна-выхаваўчую работу ў школе і сярод вясцоўцаў калгаса «Усход-1». Пры неабходнасці настаўнікі калектыву прымаў удзел у ахове дзяржаўнай савецка-польскай мяжы, што праходзіла побач. Школа падтрымлівала цесную сувязь з пагранічнай «Целяшэвічы» і камендатурай «Наквасы». Кожны супрацоўнік школы меў у сваім пашпарце візу № 1, што давала права жыць і працаваць у пагранічнай зоне. Мелася, што школа стане сяродняй, але пачалася вайна...

Будынак школы ў 1933 годзе.

Многія вясцоўцы, у тым ліку і былыя вучні, настаўнікі пайшлі абараняць Радзіму.

Самым трагічным у гісторыі школы стаў 1943 год. Фашысты спалілі яе разам са старшай піянерважатай Аляксандрай Шаўцовай. Яна ўступіла ў рады магароў — з'яўлялася членам Навасёлкаўскай падпольнай групы — таму і загінула ў агні ў сваёй любімай школе...

Пасля вайны дзеці зноў вучыліся ў старым будынку, а калі вучняў было многа — і ў будынку сённяшняй крамы, пакуль у пачатку 1970-х гадоў не з'явілася прыбудова. Але самая лепшая прыбудова была зроблена ў 2003 годзе.

На жаль, гасцей у школе, хто б мог далучыцца да багатай скарбонкі мясцовай гістарычнай памяці, бывае не так многа. І таму следальцы скарысталі іншы варыянт далучэння да сваёй спадчыны шырокага кола цікаўных краязнаўцаў. Кніга «Маленькія хронікі Вялікага Сяла» мае ўсяго два асобнікі. Першы з іх — музейны экспанат, каштоўнасць якога не толькі ў змесце, а і ў тым, што кніга зроблена ўручную мастаком Наталляй Ермаловіч і майстрам Андрэем Мартынюком. Другі экзэмпляр — таксама ручной работы — бібліятэчны варыянт.

Узор беларускасці

Асабліва адметнасць школы — краязнаўчы музей «Азбука роднай гісторыі і прыроды». Сярод іншых каштоўных экспанатаў у ім — успаміны людзей: сведкаў калектывізацыі, удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, дзецей, якія перажылі гады ваеннага ліхалецця. За стаўца толькі шкадаваць, што да відэочасты звярнулі пазна: многіх з аднавяскоўцаў, каго хацелася б паслухаць, ужо няма сярод нас.

Многія са школьных выхаванцаў, нібы глыбі, разлечыліся па свеце, але птакі звязаны сваімі каранямі з вёскай, дзе ўсёядомлі сябе беларусамі. У гэтым яны прызнаюцца яшчэ і яшчэ раз, завітаваючы да роднага парoga.

Адно толькі сумна, што ў сучаснай школе з найлепшымі традыцыямі ўсё менш чуваць дзіцячыя галасы. А так хочацца, каб квітнела школа, жыла вёска — Вялікае Сяло!

Алена СТЕЛЬМАХ. Здымкі з архіва школьнага музея.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации» (организатор аукциона) по поручению учреждения «Музей «Замковый комплекс «Мир»» проводит повторный открытый аукцион по продаже права заключения договора аренды помещения ресторана и технологической пристройки, находящихся в собственности учреждения «Музей «Замковый комплекс «Мир»»

Лот № 1	Описание
Наименование Объекта	Помещения ресторана и технологической пристройки в комплексе учреждения «Музей «Замковый комплекс «Мир»»
Местонахождение Объекта	Гродненская область, Кореличский район, г.п. Мир, ул. Красноваршавская, д. 2
Срок договора аренды Объекта	3 года
Начальная цена	17 348 350
Сумма задатка	10% (1 734 000)
Шаг аукциона	10%
Размер ежемесячной арендной платы за сдачу в аренду Объекта	27 680 220
Обременения, связанные с Объектом	Расположен в комплексе, который является памятником культуры
Условия продажи Объекта аукциона	не продается

Задаток 10% от начальной цены, перечисляется на р/с № 3012108260016; в ЦЕВ № 701 ОАО «БПС-Сбербанк», БИК 153001369, г. Минск, УНП 90324015 государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации».
 Договор аренды должен быть заключен в течение 10 (десяти) рабочих дней со дня проведения аукциона. Фактические затраты на организацию и проведение аукциона возмещает победитель торгов (покупатель). Оплата за объект производится в течение 3 (трех) рабочих дней со дня проведения аукциона.
 Порядок проведения аукциона и оформления участия в торгах оговорен в условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.rlt.by.
 Предыдущее извещение о проведении торгов опубликовано в газете «Звезда» от 23.07.2012.
 Аукцион состоится **12.09.2013** в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **11.09.2013** до 12.00 по указанному адресу.
Тел.: (8017) 224 61 34, (8029) 102 21 17.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

ЗАО «Центр промышленной оценки» (организатор аукциона) по поручению ОАО «140 ремонтный завод» (продавец) проводит повторный открытый аукцион по продаже объектов недвижимого имущества, расположенных по адресу: Минская область, Борисовский район, г. Борисов, ул. Чаловской, д. 19, в составе:
 ЛОТ № 1:
открытая автомобильная станция, инвентарный номер 610С-52840, пл. 1804 кв.м. Начальная цена с НДС – 1 312 936 512 бел. руб.
 Для обслуживания автомобильной стоянки продавцу предоставлен в аренду по 17.02.2112 земельный участок пл. 0,3214 га, с ограничением на пл. 0,0247 га (подземная кабельная линия до 1000 вольт).

ЛОТ № 2:
здание КПП корпус № 139, об. пл. 26,4 кв.м, инвентарный номер 610С-48302. Начальная цена с НДС – 121 820 868 бел. руб.
 Площадь земельного участка – 0,0437 га (предоставлен продавцу на праве аренды по 08.04.2022).

Задаток 10% от начальной цены, перечисляется: резидентами РБ на р/с № 3012343260010; нерезидентами РБ в валютном эквиваленте по курсу Нацбанка РБ на дату платежа на в/с: в долларах США (USD) – 3012343265044; в российских рублях (RUB) – 3012343265028; в отделении № 507 г. Минска ОАО «Белинвестбанк», БИК 153001739, УНП 191021390, получатель платежа ЗАО «Центр промышленной оценки».

Предыдущее извещение о проведении аукциона опубликовано в газете «Звезда» от 07.05.2013.

Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 10 (десяти) рабочих дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в порядке, предусмотренном в договоре купли-продажи.

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, а также определения лица, выигравшего аукцион, оговорен в условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by.

Аукцион состоится **03.10.2013** в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мельжа, д. 5/2, офис 1703. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **02.10.2013** до 17.00 по указанному адресу.
Тел.: +375 17 280 36 37; +375 29 183 69 71.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ О СКУПКЕ АКЦИЙ

Покупатель акций	Червонец Алексей Николаевич, г. Минск, ул. Могилевская, 8, корп. 4, кв. 82 тел. 8-029-638-28-66
Эмитента, акции которого приобретаются	ОАО «Промэлектромонтаж», 220033, г. Минск, ул. Аранская, дом 13
Цена, по которой покупатель намерен приобрести акции	10 000 (Десять тысяч) белорусских рублей за одну акцию
Количество акций, которые покупатель намерен приобрести	4 324 (Четыре тысячи триста двадцать четыре) штуки
Сроки, форма и порядок оплаты акций	Денежными средствами в белорусских рублях безналичным перечислением на счет брокера-расчетно-клиринговую систему биржи в соответствии с Правилами заключения сделок в ОАО «Белорусская валютно-фондовая биржа».
Адрес, по которому будет производиться покупка акций	г. Минск, ул. Сурганова, 48а, ОАО «Белорусская валютно-фондовая биржа»
Дата начала и окончания покупки акций	С 05 сентября 2013 г. по 18 сентября 2013 г.
Полное наименование и местонахождение брокера	Общество с ограниченной ответственностью «Каскад-93-Инвест», местонахождение: 220007, г. Минск, ул. Володько, 6-18, тел. (8-017) 298-57-68

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ КОНКУРСА

по продаже находящегося в собственности г. Минска предприятия как имущественного комплекса 22 октября 2013 г. в 11.00 по адресу: г. Минск, пр-т Независимости, 8, каб. 217.
 Организатор конкурса –

Минский городской исполнительный комитет, г. Минск, пр-т Независимости, 8.

На конкурс выставляется:

Полное и сокращенное наименование государственного унитарного предприятия	Коммунальное унитарное предприятие по чистке и ремонту ковров «Канию»; УП «Канию»
Место нахождения государственного унитарного предприятия	220006, г. Минск, ул. Надеждинская, 2
Начальная цена продажи предприятия как имущественного комплекса, рублей	4 631 238 416
Сроки предъявления претензий кредиторами	20 календарных дней с даты публикации информационного сообщения
Общая сумма обязательств государственного унитарного предприятия, рублей	192 652 788
Численность работников государственного унитарного предприятия, человек	35
Условия продажи предприятия как имущественного комплекса	- сохранение профиля предприятия на срок 5 лет; - сохранение рабочих мест на срок 2 года; - вложение инвестиций в объеме не менее 1,0 млн евро с направлением их на модернизацию предприятия в течение 2,5 лет
Размер задатка, подлежащего внесению для участия в конкурсе, срок и банковские реквизиты для его перечисления	463 000 000 рублей перечисляется в срок не позднее 16 октября 2013 г. на р/с 3642000000015 в ОАО «АСБ Беларусбанк», г. Минск, код 153001795, УНП 100048181 Минского городского территориального фонда государственного имущества, назначение платежа – задаток для участия в конкурсе. Документ с отметкой банка, подтверждающий внесение суммы задатка на указанный расчетный счет, предоставляется в течение одного рабочего дня со дня перечисления задатка

Заявления на участие в конкурсе с прилагаемыми к ним документами принимаются по адресу: г. Минск, пр-т Независимости, 8, каб. 227, по рабочим дням с 9.00 до 12.00 и с 14.00 до 16.00. Последний день приема заявлений 4 октября 2013 г. включительно.

Для участия в конкурсе представляются: заявление на участие в конкурсе по установленной форме; юридическими лицами – резидентами Республики Беларусь – копии устава (учредительного договора – для коммерческой организации, действующей только на основании учредительного договора), имеющего штамп, свидетельствующий о проведении государственной регистрации, и свидетельства о государственной регистрации и их подлинники для заверения копий организатором конкурса, доверенность представителю юридического лица (если юридическое лицо представляет не руководитель) или документ, подтверждающий полномочия руководителя юридического лица (приказ о назначении на должность руководителя, или заверенная выписка из решения общего собрания, правления либо иного органа управления юридического лица в соответствии с учредительными документами, или трудовой договор (контракт), или соответствующий гражданско-правовой договор); юридическими лицами, иными организациями – нерезидентами Республики Беларусь – легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть произведена не ранее 6 месяцев до даты подачи заявления) или иное равнозначное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения с нотариально удостоверенным переводом на белорусский или русский язык, легализован-

ная в установленном порядке доверенность представителю юридического лица, иной организации или другие легализованные в установленном порядке документы с нотариально удостоверенным переводом на белорусский или русский язык; индивидуальными предпринимателями – резидентами Республики Беларусь – копия свидетельства о государственной регистрации и подлинник для заверения копии организатором конкурса; индивидуальными предпринимателями – нерезидентами Республики Беларусь – легализованный в установленном порядке документ, подтверждающий статус, с нотариально удостоверенным переводом на белорусский или русский язык; представителями граждан Республики Беларусь, индивидуальных предпринимателей – резидентов Республики Беларусь – нотариально удостоверенная доверенность; представителями иностранных физических лиц, индивидуальных предпринимателей – нерезидентов Республики Беларусь – легализованная в установленном порядке доверенность с нотариально удостоверенным переводом на белорусский или русский язык. При подаче документов на участие в конкурсе физические лица, индивидуальные предприниматели, представители физических лиц, индивидуальных предпринимателей, юридических лиц, иных организаций предъявляют оригинал документа, удостоверяющего личность, и представляют его копию, которая заверяется организатором конкурса. С участником конкурса заключается договор о задатке по установленной форме. Участник конкурса в случаях, установленных законодательством, не позднее чем за 3 рабочих дня до даты проведения конкурса дополнительно представляет организатору

конкурса документ, подтверждающий согласие антимонопольного органа на совершение сделки.

В случае, если заявление на участие в конкурсе подано одним участником либо для участия в нем явился только один участник, и его предложение соответствует условиям конкурса, продажа объекта приватизации этому лицу (далее – единственный участник конкурса) производится на предложенных им условиях.

При прохождении заключительной регистрации участника конкурса уведомляются о сумме затрат на организацию и проведение конкурса, в том числе расходов, связанных с изготовлением и предоставлением участникам документации, необходимой для его проведения, подлежащей возмещению победителем конкурса либо единственным участником конкурса в течение 3 рабочих дней с даты проведения конкурса.

Договор купли-продажи заключается в течение 20 календарных дней с даты проведения конкурса с участником конкурса, выигравшим конкурс, подписавшим протокол о результатах конкурса и возместившим затраты на организацию и проведение конкурса, либо с единственным участником конкурса, подписавшим протокол о продаже объекта приватизации единственному участнику конкурса и возместившим затраты на организацию и проведение конкурса. Срок оплаты имущественного комплекса не позднее 30 рабочих дней со дня заключения договора купли-продажи.

Информационное сообщение о проведении конкурса размещено на официальных Интернет-порталах Минского городского исполнительного комитета (www.minsk.gov.by) и Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь (www.gki.gov.by).

Получить дополнительную информацию можно по тел. (8017) 200 20 89.

РУП «ЖИЛКОММУНТЕХНИКА» ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОННЫХ ТОРГОВ ПО ПРОДАЖЕ СОБСТВЕННОСТИ ОАО «БРЕСТАЙБЫТСЕРВИС»

Номер лота	ЛОТ № 1
Наименование объекта	Капитальное строение (инв. № 100С-73666), площадью 158,4 м ² – комплексный приемный пункт, в т.ч. сарай и уборная, забор шпиговой, расположенное на земельном участке площадью 0,1719 га
Местонахождение объекта	Брестская обл., Брестский р-н, аг. Чернавичи, ул. Брестская, 58
Начальная цена продажи, руб. без НДС	201 028 000
Размер задатка, руб.	20 102 800
Право на земельный участок	Право постоянного пользования
Условия продажи	Без условий
Продавец (Балансодержатель)	ОАО «Брестайбтысервис»
Организатор торгов	РУП «Жилкоммунтехника»-Филиал «Центр «Белтехинвестприватизация» Брестское областное управление
Срок заключения договора купли-продажи	В течение 20-и рабочих дней с момента подписания протокола о результатах аукциона
Условия оплаты	В соответствии с заключенным договором купли-продажи
Номер р/с для перечисления задатка	р/с 3012105618108 руб. РБ в региональной дирекции №700 ОАО «БПС-Сбербанк» по г. Минску, код 153001369, УНП 102353509

Аукцион состоится **4 октября 2013 г. в 11.00** по адресу: г. Брест, ул. Наганова, 10-325 Филиал «Центр «Белтехинвестприватизация»

Для участия в аукционе необходимо предоставить:
 1. Заявление на участие в аукционе по установленной форме и подписанное соглашение о правах и обязанностях с Филиалом «Центр «Белтехинвестприватизация»»;
 2. Заверенную банком копию платежного поручения о внесении задатка на расчетный счет организатора торгов;
 3. Юридическим лицам – резидентам Республики Беларусь – копию документа, подтверждающего государственную регистрацию юридического лица; представителю юридического лица – доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица);
 4. Юридическим лицам – нерезидентам Республики Беларусь – легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписка из торгового реестра страны (выписка должна быть произведена не ранее чем за 6 месяцев до даты подачи заявления на участие в аукционе); представителю юридического лица – доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица);
 5. Индивидуальным предпринимателям – копию документа, подтверждающего государственную регистрацию; представителю индивидуального предпринимателя – доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица);
 6. Физическим лицам – представителю физического лица – доверенность (документ, подтверждающий полномочия должностного лица) и документ, удостоверяющий личность данного представителя;
 7. При подаче документов на участие в аукционе физические лица, представители физических и юридических лиц, предъявляют паспорт или иной документ, удостоверяющий личность.
 8. Участник аукциона, выигравший торги, оплачивает продавцу НДС в размере 20% от продажной цены объекта, стоимость затрат на организацию и проведение аукционных торгов Поверенному.
Заявления на участие в аукционе принимаются по адресу: г. Брест, ул. Наганова, 10, каб. 329 в рабочие дни с 9.00 до 17.00. Последний день приема заявлений – 3 октября 2013 г. до 17.00.
Контактные тел.: 8 (0162) 23 92 59, 21 88 81.

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

по продаже гражданам Республики Беларусь в частную собственность земельных участков для строительства и обслуживания жилых домов в населенных пунктах Батурино, Скураты Озеричко-Слободского сельсовета Смолевичского района Минской области

1	Форма проведения аукциона	Открытый	12	Порядок предоплат, в натуре с земельными участками	Среды в 11.00
2	Дата, время и место проведения аукциона	04 октября 2013 года в 11.00, аг. Слобода, ул. Красногвардейская, 27, Озеричко-Слободский сельсоветком. зал заседаний	13	Прием документов	В рабочие дни: понедельник, вторник, среда, четверг, пятница с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00
3	Продавец и его адрес	Озеричко-Слободский сельсоветком, аг. Слобода, ул. Красногвардейская, 27	14	Окончательный срок приема документов	30 сентября 2013 года в 17.00
4	Земельный участок, его кадастровый номер и адрес	Лот № 1 — площадь 0,1399 га (по генплану № 14) № 62488300101000346, д. Сосновая Лот № 2 — площадь 0,1500 га (по генплану № 1) № 624883007601000048, д. Новое Житье, ул. Магистральная Лот № 3 — площадь 0,1500 га (по генплану № 2) № 624883007601000049, д. Новое Житье, ул. Магистральная Лот № 4 — площадь 0,1877 га (по генплану № 1) № 62488300101000185, д. Скураты, ул. Центральная (ограничение в использовании — водохозяйственная зона р. Плиса) Лот № 5 — площадь 0,1690 га (по генплану № 1) № 624883009101000186, д. Скураты, ул. Центральная (ограничение в использовании — водохозяйственная зона р. Плиса)	15	Контактный телефон	8 01776 44 636, 68 030
5	Условия продажи	Без изменения целевого назначения	Расходы по организации и проведению аукциона, затраты на публикацию информационного сообщения подлежат возмещению победителем аукциона. Примечание: для участия в аукционе в адрес продавца необходимо предоставить: 1. Заявление на участие в аукционе по установленной форме. 2. Документ, подтверждающий внесение суммы задатка (задатков). 3. Физическим лицам — документ, удостоверяющий личность (паспорт) покупателя или его доверенного лица, и доверенность, заверенную нотариально (в случае, если интересы покупателя представляет это лицо).		
6	Целевое назначение земельного участка	Для строительства и обслуживания жилого дома			
7	Начальная (стартовая) цена продажи	Лот № 1 — 100 000 000 рублей Лот № 2 — 25 000 000 рублей Лот № 3 — 25 000 000 рублей Лот № 4 — 60 000 000 рублей Лот № 5 — 60 000 000 рублей			
8	Условия аукциона	А) продажа по цене не ниже начальной; Б) участниками аукциона могут быть граждане Республики Беларусь, постоянно проживающие на территории республики или приравненные к постоянно проживающим в соответствии с законодательными актами Республики Беларусь			
9	Наличие инженерной инфраструктуры	д. Сосновая — подъездные дороги д. Новое Житье — дорога, электроснабжение, вода (колодец) д. Скураты — электронное, дорога, водопровод по улице			
10	Условия оплаты	За безналичный расчет в течение 10-ти рабочих дней после подписания протокола о результатах проведения аукциона			
11	Сумма задатка и реквизиты продавца	10% от начальной (стартовой) цены земельного участка р/с 3641000000058 ЦЕВ 621 г. Смолевичи, филиал 616 АСБ «Беларусбанк» г. Жидино, код 812, назначение платежа 04002 (с пометкой «задаток за земельный участок») УНП 600046563 (МФО 153001812)			

Застройщик – коммунальное унитарное предприятие «Управление капитального строительства администрации Фрунзенского района г. Минска», зарегистрированное Минским городским исполнительным комитетом 18.11.2004 г. в Едином государственном регистре юридических и индивидуальных предпринимателей за № 190580553.

Место нахождения: 220073, Республика Беларусь, г. Минск, пер. Загородный, 4-й, д. 64а.
 Тел./факс 204-67-99, 252-32-18.
Режим работы – 8.45 – 17.45, обед 13.00 – 13.45; пятница 8.45 – 16.30, выходные дни: суббота, воскресенье.
 Сведения о проектах строительства жилых домов в г. Минске, в которых принимал участие застройщик в течение трех лет, предшествующих заключению договора:

- 1) жилой дом № 70 по ул. Одовского;
  - 2) жилой дом № 99В по ул. М. Лынькова;
  - 3) жилой дом № 5 по ул. Карского;
  - 4) жилой дом № 3 по ул. Карского;
  - 5) жилой дом № 2 по ул. Ю. Семеняко;
  - 6) жилой дом № 26 по ул. Ю. Семеняко;
  - 7) жилой дом № 28 по ул. Ю. Семеняко;
  - 8) жилой дом № 30 по ул. Ю. Семеняко;
  - 9) жилой дом № 14 по ул. Ю. Семеняко;
  - 10) жилой дом № 22 по ул. Ю. Семеняко;
  - 11) жилой дом № 24 по ул. Ю. Семеняко;
  - 12) жилой дом № 3 по ул. К.Т. Киреенко;
  - 13) жилой дом № 3 пер. 2-й С.К. Тирошенко.
- Застройщиком получены:**
 - акт выбора места размещения земельного участка, утвержденный председателем Минского городского исполнительного комитета 01.07.2011 г.;
 - экспертное заключение РУП «Главгосстройэкспертиза» от 03.03.2011 г. № 10-15/11, от 01.08.2012 г. № 392-15/12, от 25.06.2013 № 584-15/13 г.;
 - решение Мингорисполкома от 26.10.2011 г. № 3256/1 о разрешении строительства;
 - разрешение инспекции Департамента контроля и надзора за строительством по г. Минску от 13.02.2012 г. № 2-208Ж-127/11, от 03.06.2013 № 2-208Ж-127/11;
 - договор генерального подряда с ОАО «Минскпротстрой» в качестве генерального подрядчика от 27.05.2013 г. № 9/2013.
Информация о проекте. Реализация проекта осуществляется на основании акта выбора места размещения земельного участка для строительства объекта «Многоэтажный жилой комплекс со встроенно-пристроенными помещениями административного, торгового бытового назначения, гараж-стоянками и фирменным магазином-салонном РУП «Издательство «Белбланкавыд» по ул. Я. Мавра, 32А» (1-й пусковой комплекс – 3-секционный жилой дом (21–23-этажные секции №№ 3, 4), 2-й пусковой комплекс – 2-секционный жилой дом (17–21-этажные секции №№ 1, 2) и товарищество собственников, 3-й пусковой комплекс – 2-секционный жилой дом (17–19-этажные секции №№ 5, 6)).
 Проектная документация прошла в установленном

ПРОЕКТНАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ КУП «Управление капитального строительства администрации Фрунзенского района г. Минска» (информация о застройщике и проекте строительства)

порядке государственную экспертизу в РУП «Главгосстройэкспертиза» (экспертное заключение от 03.03.2011 г. № 10-15/11, от 01.08.2012 г. № 392-15/12, от 25.06.2013 г. № 584-15/13).
 Цель строительства объекта – строительство жилых помещений в жилом доме (1-й, 2-й и 3-й пусковые комплексы) для следующей категории граждан:
 - для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, системы Министерства экономики Республики Беларусь, Департамента финансовых расследований Комитета государственного контроля Республики Беларусь, системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь, системы управления образования администрации Фрунзенского района г. Минска, учреждений здравоохранения администрации Фрунзенского района г. Минска;
 - 162 квартиры – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 140 квартир – для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь, 29 квартир – для работников системы Министерства экономики Республики Беларусь, 5 квартир – для работников Департамента финансовых расследований Комитета государственного контроля Республики Беларусь, 5 квартир – для работников системы управления образования администрации Фрунзенского района г. Минска, 5 квартир – для работников учреждений здравоохранения администрации Фрунзенского района г. Минска, 3 квартиры – для граждан, ранее заключивших договоры создания объекта долевого строительства с РУП «Издательство «Белбланкавыд» (решение Мингорисполкома от 1 августа 2013 г. № 1950 «О внесении изменений в решение Мингорисполкома от 16 июня 2011 г. № 1707);
 - для иных категорий граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, – 43 квартиры.
 Многоэтажный жилой комплекс со встроенно-пристроенными помещениями административного, торгового бытового назначения, гараж-стоянками и фирменным магазином-салонном РУП «Издательство «Белбланкавыд» по ул. Я. Мавра, 32А расположен во Фрунзенском районе г. Минска на земельном участке площадью 1,9087 га, предоставленном КУП «Управление капитального строительства администрации Фрунзенского района г. Минска» решением Мингорисполкома от 16 июня 2011 г.

№ 1707 во временное пользование сроком до 11 ноября 2014 г. для строительства объекта.
 Комплекс состоит из:
 6-секционного жилого дома (количество квартир – 392 ед.) перемной этажности от 17 до 23 этажей со встроенными административными и торговыми помещениями, гараж-стоянками.
 Здание решено в монолитном железобетонном рамно-связевом каркасе, состоящем из монолитных железобетонных колонн, стен и жестко сопряженных с ними монолитных дисков перекрытий. Наружные стены запроектированы из керамзитобетонных камней с кладкой на клеевом растворе с утеплением по легкой штукатурной системе утеплителем из минераловатных плит. Высота этажа жилых помещений – 2,5 м.
 Жилой дом оборудован всеми необходимыми инженерными системами, мусоропроводом. В секциях 17- и 19-этажных – два пассажирских лифта, один грузоподъемностью 400 кг, второй – 630 кг; в секциях 21- и 23-этажных – три лифта, два грузоподъемностью 630 кг и один 400 кг. Фундамент многоэтажной части здания – сплошная монолитная железобетонная плита на свайном основании. Вытражи и заполнение оконных проемов – из профиля ПВХ с остеклением двухкамерными стеклопакетами, остекление балконов – одинарное стекло. Внутренняя отделка квартир не предусмотрена.
 Предлагаются для привлечения к строительству по договорам создания объекта долевого строительства:
1-й пусковой комплекс 90 квартир:
 однокомнатные – 7 квартир, в том числе 4 – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 2 – для работников системы Министерства экономики Республики Беларусь, 1 – для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь;
 двухкомнатные – 41 квартира, в том числе 9 – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 1 – для работников системы Министерства экономики Республики Беларусь, 4 – для работников системы управления образования администрации Фрунзенского района г. Минска, 27 – для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь;
 трехкомнатные – 39 квартир, в том числе 4 – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 35 – для работников системы Комитета

государственной безопасности Республики Беларусь;
для иных категорий граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, **3 квартиры**, в том числе двухкомнатные – 2, двухтрехкомнатные – 1.
2-й пусковой комплекс 59 квартир:
 однокомнатные – 11 квартир, в том числе 9 – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 2 – для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь;
 двухкомнатные – 24 квартиры, в том числе 12 – для работников системы Министерства финансов Республики Беларусь, 12 – для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь;
 трехкомнатные – 20 квартир для работников системы Комитета государственной безопасности Республики Беларусь;
для иных категорий граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, **4 квартиры**, в том числе двухкомнатные – 1, двухтрехкомнатные – 3.
 Цена 1 кв. метра общей площади квартиры в 1-ом пусковом комплексе на дату опубликования проектной декларации сформирована с учетом прогнозных индексов цен в строительстве (в расчете не учтены затраты Заказчика на охрану объекта, отопление здания за период от сдачи дома в эксплуатацию до заселения дома, не входящие в сводный сметный расчет, но относимые на стоимость строительства, которые будут выставлены дольщикам по факту произведенных затрат) и составляет:
 для граждан, состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий и пользующихся государственной поддержкой, **11 438 000 белорусских рублей**, которая включает возмещение стоимости по отдельным видам строительно-монтажных работ в размере **217 000 белорусских рублей**, рассчитанной с учетом разработанных генподрядчиком индексов изменения стоимости строительно-монтажных работ по отдельным элементам затрат;
 для граждан, состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий и не пользующихся государственной поддержкой, **12 285 000 белорусских рублей**, которая включает возмещение стоимости по отдельным видам строительно-монтажных работ в размере **217 000 белорусских рублей**, рассчитанной с учетом разработанных генподрядчиком индексов изменения стоимости строительно-монтажных работ по отдельным элементам затрат;
 для граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, при строительстве однокомнатной квартиры – **15 866 000 белорусских рублей**, двух-, трехкомнатной квартиры – **15 629 000 белорусских рублей**, четырех-, шестикомнатной квартиры – **15 392 000 белорусских рублей**.

менения стоимости строительно-монтажных работ по отдельным элементам затрат;
 для граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, при строительстве однокомнатной квартиры – **15 872 000 белорусских рублей**, двух-, трехкомнатной квартиры – **15 655 000 белорусских рублей**, четырех-, шестикомнатной квартиры – **15 329 000 белорусских рублей**.
 Цена 1 кв. метра общей площади квартиры в 2-ом пусковом комплексе на дату опубликования проектной декларации сформирована с учетом прогнозных индексов цен в строительстве (в расчете не учтены затраты Заказчика на охрану объекта, отопление здания в период от сдачи дома в эксплуатацию до заселения дома, не входящие в сводный сметный расчет, но относимые на стоимость строительства, которые будут выставлены дольщикам по факту произведенных затрат) и составляет:
 для граждан, состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий и пользующихся государственной поддержкой, **12 457 000 белорусских рублей**, которая включает возмещение стоимости по отдельным видам строительно-монтажных работ в размере **200 000 белорусских рублей**, рассчитанной с учетом разработанных генподрядчиком индексов изменения стоимости строительно-монтажных работ по отдельным элементам затрат;
 для граждан, состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий и не пользующихся государственной поддержкой, **13 380 000 белорусских рублей**, которая включает возмещение стоимости по отдельным видам строительно-монтажных работ в размере **200 000 белорусских рублей**, рассчитанной с учетом разработанных генподрядчиком индексов изменения стоимости строительно-монтажных работ по отдельным элементам затрат;
 для граждан, не состоящих на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, при строительстве однокомнатной квартиры – **15 866 000 белорусских рублей**, двух-, трехкомнатной квартиры – **15 629 000 белорусских рублей**, четырех-, шестикомнатной квартиры – **15 392 000 белорусских рублей**.
Предполагаемый срок ввода в эксплуатацию 1-го пускового комплекса – ноябрь 2014 года.
Предполагаемый срок ввода в эксплуатацию 2-го пускового комплекса – январь 2015 года.
 С планировкой квартир и ходом работ по строительству можно ознакомиться по адресу: г. Минск, пер. Загородный 4-й, д. 64а, к. 101, тел. 252-32-18.
 Для заключения договора необходимо:
 - личное присутствие и паспорт (+ ксерокопия) того лица, с кем будет заключаться договор;
 - для нуждающихся в улучшении жилищных условий – направления местных исполнительных

РАЗГУЛ ГРАФІЦІ Ў МАГІЛЁВЕ

Але разгул цалкам афіцыйны: гэта сумесны праект і новая прыступка ў стасунках вулічнага мастацтва і мясцовай улады.

Цяпер у сціплы дварык, што на вуліцы Ціміразеўскай, 32 у цэнтры Магілёва, ходзяць на экскурсіі. За некалькі дзён ён ператварыўся ў сучасную арт-пляцоўку. Мастацкія графіці на сценах адразу сталі для гараджан папулярнымі месцамі для фотасесіі. Больш за ўсіх здзіўляе 3D-малюнак на тратуары: рука, якая нібыта правалася праз асфальт, адсылае да слаўтага «Стварэння Адама» Мікеланджэла. Усе спяшаюцца рабіць здымкі на памяць, пакуль ногі прахожых, дождж і снег не сцерлі цікавыя вулічныя творы.

Такое ўражанне, што ў выхадныя дні сюды пацягнуцца і вясельныя картэжы: здымкі на фоне арыгінальных графіці, а не звычайных інтэр'ераў, маглі б заняць годнае месца ў альбомах малядоў.

Увогуле месца тут ажыўленае, насупраць Цэнтральнага прадуктовага рынку, таму народ актыўна цікавіцца і радуецца. На сценах жылых дамоў з'явіліся вялізныя фантастычныя малюнкi — ад першага і да пятага паверхі. Чырвоная (не сіняя, заўважце) птушка нібыта спрабуе зірнуць у вокны кватэр.

Трансформатарныя будкі ператварыліся ў казачныя пабудовы. На адной з іх надпіс «Небаспечна!» цяпер спалучаецца з выбухам сонечных фарбаў на сценах. Выява жанчын у туплях на высокіх абцасах у прычэмах глядзіцца іншаланетнай. У гэтай вулічнай галерэі хочацца спыніцца і ўсё ўважліва разгледзець.

Металічныя дзверы пад'ездаў упрыгожаны выявамі жывёл і сімпатычных монстрыкаў. Гэта даніна дзіцячаму садку, які месціцца ў двары: кажуць, што графіцістаў ужо запрасілі папрацаваць і там. Яны не пашкадвалі фантазіі і на каналізацыйныя люкі з бетоннымі пастаментамі, каб надаць ім мастацкі выгляд.

1927 год — нарадзіўся (вёска Канюкі Капыльскага раёна) Аляксей Адамовіч, беларускі пісьменнік, крытык, літаратуразнаўца, член-карэспандэнт НАН Беларусі (1980), доктар філалагічных навук (1962), прафесар (1971). З 1954 года працаваў у Інстытуце літаратуры АН Беларусі, з 1987-га — дырэктар НДІ кінамастацтва (Масква). Аўтар дылогі «Партызаны», раманаў «Вайна пад стрэхамі», «Сыны ідуць у бой», «Хатынскай аповесці», адзін з аўтараў кнігі «Я з вогненнай вёскі...» і іншых. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976). Памер у 1994 годзе.

1941 год — нарадзіўся Сяргей Даўлатаў. «У яго апавайданыя людзі казаліся больш жывымі, чым у жыцці», — напісаў нехта з крытыкаў. Цяпер у нас наўрад ці знайдзецца той, каму не знаёмае гэтае імя. А між тым доўгі час творчасць Даўлатава не атрымлівала прызнання на радзіме. Зарабішы рэпутацыю дысідэнта, ён з 1978 года быў вымушаны жыць у ЗША. У СССР прозу Даўлатава адважыліся друкаваць толькі з 1989 года, а заслужаная слава прыйшла да пісьменніка толькі пасля смерці. Ён памёр у жніўні 1990 года, напярэдадні глабальных

1938 год — 75 гадоў таму нарадзіўся Бараноўскі, беларускі гісторык, кандыдат гістарычных навук (1973). Аўтар даследаванняў па гісторыі КПБ і БССР, партыйнага падполля ў Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Было сказана
Вінцэнт ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ, драматург:
«Асвета ёсць першай прыступкай як фізічнага, так адвольнага і маральнага палітэзіяна побыту».

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Свята круглых жывоцікаў

Больш за сто будучых мамчак удзельнічалі ў традыцыйным «Пуз-парадзе» ў сталіцы. Уваход на свята — выключна ў жоўтым адзенні. Дрэс-код выконвалі не толькі галоўныя гераніі незвычайнага парада, але і мужы, дзеці, бабулі і дзядулі. Для гераній свята наладзілі канцэртную праграму, прафесійнальную фотасесію, майстар-клас па слінганашэнні.

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Інфарм-укол

Вірусы карыстаюцца адсутнасцю прафілактыкі

Бацькам, чые дзеці часта хварэюць, неабходна памятаць, што іх дзеці маюць патрэбу ў рэгулярных прафілактычных мерапрыемствах, сучасовай тэрапіі. А самае важнае — пастаянная бацькоўская ўвага.

Звыш 200 рэспіраторных вірусаў здольныя выклікаць вострыя рэспіраторныя вірусныя інфекцыі — грып, парагрып, адэнавірусную, рынавірусную, раавірусную, каранавірусную інфекцыю, для якіх характэрна непрацяглая ліхаманка і інтэксацыя. У асноўным вышэйзгаданыя вірусы паражваюць верхнія дыхальныя шляхі (нос, глотку, гартань, трахею), аднак у дзіцей падчас эпідэміі узнікаюць бронхіты і пнеўманіі, адзначае валеолаг 23-й гарадской дзіцячай паліклінікі г. Мінска Алена ГАРНІЦКАЯ.

Асноўныя прычыны ўзнікнення ВРВІ:

- Значная распаўсюджанасць вірусаў у прыродзе і вялікая колькасць відаў кожнага з іх.
- Павышаная ўспрымальнасць дзіцей да ўздзеяння карыстаюцца адсутнасцю прафілактыкі.
- Тлумачыцца гэта пасіўным імунітэтам, які перадаецца ад маці дзіцці падчас цяжарнасці. Калі дзіця знаходзіцца на штучным выкармліванні, то мацярняй абароны хапае ўсяго на першыя 2-3 месяцы жыцця. Імунная сістэма фарміруецца паступова, а таму пэўны час дзіця застаецца безабаронным перад вірусамі.
- Спадчынная схільнасць, ананаліі імунітэту.
- Неспрыяльнае ўздзеянне навакольнага асяроддзя.
- Псіхазмацыйныя стрэсы.
- Недаход вітамінаў і мікраэлементаў.
- Нестабільнасць (сацыяльная/эканамічная) сям'і.
- Хранічныя ачагі інфекцыі. Хранічны танзіліт, адэноіды, карызныя зубы перанараджаюць імунную сістэму, спрыяючы хранізацыі інфекцыі, асабліва віруснай, і ў першую чаргу герпетычнай.

Усе ВРВІ становяцца небяспечнымі пры адсутнасці сучасовага лячэння. У такім выпадку не выключаны ўскладненні. У першую чаргу размова ідзе пра ускладненні, звязаныя з органамі дыхання. 60 працэнтаў ускладненняў — гэта пнеўманіі, 0,3-3 працэнтаў — паражэнні нервовай сістэмы (энцефаламіеліты), 1 працэнт — хваробы вуха, горла і носа, да 1 працэнта — запаленне сардэчнай мышцы.

Пры нескладаных формах ВРВІ лечыцца ў хатніх умовах. Неабходна вытрымліваць спакойны паўложкавы рэжым пры рэгулярным праветрыванні пакоя. Абавязкова ўжываць шмат цёплай вадкасці (не менш за 2 л у суткі) — лепш багатай на вітамін С.

Як сфарміраваць стойкі імунітэт?

- ✓ наладзіць рэжым дня;
- ✓ паўнавартасна харчавацца;
- ✓ паступова, без фанатызму, загартоўвацца;
- ✓ абмяжоўваць кантакты з хворымі;
- ✓ апрацаваць дзіця згодна з узростам і ўмовамі надвор'я;
- ✓ не дапускаць магчымасці пасіўнага курэння;
- ✓ саніраваць хранічныя ачагі інфекцыі;
- ✓ не ігнараваць вакцынацыю;
- ✓ па рэкамендацыі ўрача карыстацца адаптагенамі.

Святлана БАРЫСЕНКА

Сялаў Андрэй МІХАЙЛАЎ.

Сялаў Андрэй МІХАЙЛАЎ.

Актёр, фота 1

Актёр, фота 2

Актёр, фота 3

Актёр, фота 4

Актёр, фота 5

Актёр, фота 6

Актёр, фота 7

Актёр, фота 8

Актёр, фота 9

Актёр, фота 10

Актёр, фота 11

Актёр, фота 12

Актёр, фота 13

Актёр, фота 14

Актёр, фота 15

Актёр, фота 16

Актёр, фота 17

Актёр, фота 18

Актёр, фота 19

Актёр, фота 20

Актёр, фота 21

Актёр, фота 22

Актёр, фота 23

Актёр, фота 24

Актёр, фота 25

Актёр, фота 26

Актёр, фота 27

Актёр, фота 28

Актёр, фота 29

Актёр, фота 30

Актёр, фота 31

Актёр, фота 32

Актёр, фота 33

Актёр, фота 34

Актёр, фота 35

Актёр, фота 36

Актёр, фота 37

Актёр, фота 38

Актёр, фота 39

Актёр, фота 40

Актёр, фота 41

Актёр, фота 42

Актёр, фота 43

Актёр, фота 44

Актёр, фота 45

Актёр, фота 46

Актёр, фота 47

Актёр, фота 48

Актёр, фота 49

Актёр, фота 50

Актёр, фота 51

Актёр, фота 52

Актёр, фота 53

Актёр, фота 54

Актёр, фота 55

Актёр, фота 56

Актёр, фота 57

Актёр, фота 58

Актёр, фота 59

Актёр, фота 60

Актёр, фота 61

Актёр, фота 62

Актёр, фота 63

Актёр, фота 64

Актёр, фота 65

Актёр, фота 66

Актёр, фота 67

Актёр, фота 68

Актёр, фота 69

Актёр, фота 70

Актёр, фота 71

Актёр, фота 72

Актёр, фота 73

Актёр, фота 74

Актёр, фота 75

Актёр, фота 76

Актёр, фота 77

Актёр, фота 78

Актёр, фота 79

Актёр, фота 80

Актёр, фота 81

Актёр, фота 82

Актёр, фота 83

Актёр, фота 84

Актёр, фота 85

Актёр, фота 86

Актёр, фота 87

Актёр, фота 88

Актёр, фота 89

Актёр, фота 90

Актёр, фота 91

Актёр, фота 92

Актёр, фота 93

Актёр, фота 94

Актёр, фота 95

Актёр, фота 96

Актёр, фота 97

Актёр, фота 98

Актёр, фота 99

Актёр, фота 100

Актёр, фота 101

Актёр, фота 102

Актёр, фота 103

Актёр, фота 104

Актёр, фота 105

Актёр, фота 106

Актёр, фота 107

Актёр, фота 108

Актёр, фота 109

Актёр, фота 110

Актёр, фота 111

Актёр, фота 112

Актёр, фота 113

Актёр, фота 114

Актёр, фота 115

Актёр, фота 116

Актёр, фота 117

Актёр, фота 118

Актёр, фота 119

Актёр, фота 120

Актёр, фота 121

Актёр, фота 122

Актёр, фота 123

Актёр, фота 124

Актёр, фота 125

Актёр, фота 126

Актёр, фота 127

Актёр, фота 128

Актёр, фота 129

Актёр, фота 130

Актёр, фота 131

Актёр, фота 132

Актёр, фота 133

Актёр, фота 134

Актёр, фота 135

Актёр, фота 136

Актёр, фота 137

Актёр, фота 138

Актёр, фота 139

Актёр, фота 140

Актёр, фота 141

Актёр, фота 142

Актёр, фота 143

Актёр, фота 144

Актёр, фота 145

Актёр, фота 146

Актёр, фота 147

Актёр, фота 148

Актёр, фота 149

Актёр, фота 150

Актёр, фота 151

Актёр, фота 152

Актёр, фота 153

Актёр, фота 154

Актёр, фота 155

Актёр, фота 156

Актёр, фота 157

Актёр, фота 158

Актёр, фота 159

Актёр, фота 160

Актёр, фота 161

Актёр, фота 162

Актёр, фота 163

Актёр, фота 164

Актёр, фота 165

Актёр, фота 166

Актёр, фота 167

Актёр, фота 168

Актёр, фота 169

Актёр, фота 170

Актёр, фота 171

Актёр, фота 172

Актёр, фота 173

Актёр, фота 174

Актёр, фота 175

Актёр, фота 176

Актёр, фота 177

Актёр, фота 178

Актёр, фота 179

Актёр, фота 180

Актёр, фота 181

Актёр, фота 182

Актёр, фота 183

Актёр, фота 184

Актёр, фота 185

Актёр, фота 186

Актёр, фота 187

Актёр, фота 188

Актёр, фота 189

Актёр, фота 190

Актёр, фота 191

Актёр, фота 192

Актёр, фота 193

Актёр, фота 194

Актёр, фота 195

Актёр, фота 196

Актёр, фота 197

Актёр, фота 198

Актёр, фота 199

Актёр, фота 200

Актёр, фота 201

Актёр, фота 202

Актёр, фота 203

Актёр, фота 204

Актёр, фота 205

Актёр, фота 206

Актёр, фота 207

Актёр, фота 208

Актёр, фота 209

Актёр, фота 210

Актёр, фота 211

Актёр, фота 212

Актёр, фота 213

Актёр, фота 214

Актёр, фота 215

Актёр, фота 216

Актёр, фота 217

Актёр, фота 218

Актёр, фота 219

Актёр, фота 220

Актёр, фота 221

Актёр, фота 222

Актёр, фота 223

Актёр, фота 224

Актёр, фота 225

Актёр, фота 226

Актёр, фота 227

Актёр, фота 228

Актёр, фота 229

Актёр, фота 230

Актёр, фота 231

Актёр, фота 232

Актёр, фота 233

Актёр, фота 234

Актёр, фота 235

Актёр, фота 236

Актёр, фота 237

Актёр, фота 238

Актёр, фота 239

Актёр, фота 240

Актёр, фота 241

Актёр, фота 242

Актёр, фота 243

Актёр, фота 244

Актёр, фота 245

Актёр, фота 246

Актёр, фота 247

Актёр, фота 248

Актёр, фота 249

Актёр, фота 250

Актёр, фота 251

Актёр, фота 252

Актёр, фота 253

Актёр, фота 254

Актёр, фота 255

Актёр, фота 256

Актёр, фота 257

Актёр, фота 258

Актёр, фота 259

Актёр, фота 260

Актёр, фота 261

Актёр, фота 262

Актёр, фота 263

Актёр, фота 264

Актёр, фота 265

Актёр, фота 266

Актёр, фота 267

Актёр, фота 268

Актёр, фота 269

Актёр, фота 270

Актёр, фота 271

Актёр, фота 272

Актёр, фота 273

Актёр, фота 274

Актёр, фота 275

Актёр, фота 276

Актёр, фота 277

Актёр, фота 278

Актёр, фота 279

Актёр, фота 280

Актёр, фота 281

Актёр, фота 282

Актёр, фота 283

Актёр, фота 284

Актёр, фота 285

Актёр, фота 286

Актёр, фота 287

Актёр, фота 288

Актёр, фота 289

Актёр, фота 290

Актёр, фота 291

Актёр, фота 292

Актёр, фота 293

Актёр, фота 294

Актёр, фота 295

Актёр, фота 296

Актёр, фота 297

Актёр, фота 298

Актёр, фота 299

Актёр, фота 300

Актёр, фота 301

Актёр, фота 302

Актёр, фота 303

Актёр, фота 304

Актёр, фота 305

Актёр, фота 306

Актёр, фота 307

Актёр, фота 308

Актёр, фота 309

Актёр, фота 310

Актёр, фота 311

Актёр, фота 312

Актёр, фота 313

Актёр, фота 314

Актёр, фота 315

Актёр, фота 316

Актёр, фота 317

Актёр, фота 318

Актёр, фота 319

Актёр, фота 320

Актёр, фота 321

Актёр, фота 322

Актёр, фота 323

Актёр, фота 324

Актёр, фота 325

Актёр, фота 326

Актёр, фота 327

Актёр, фота 328

Актёр, фота 329

Актёр, фота 330

Актёр, фота 331

Актёр, фота 332

Актёр, фота 333

Актёр, фота 334

Актёр, фота 335

Актёр, фота 336

Актёр, фота 337

Актёр, фота 338

Актёр, фота 339

Актёр, фота 340

Актёр, фота 341

Актёр, фота 342

Актёр, фота 343

Актёр, фота 344

Актёр, фота 345

Актёр, фота 346

Актёр, фота 347

Актёр, фота 348

Актёр, фота 349

Актёр, фота 350

Актёр, фота 351

Актёр, фота 352

Актёр, фота 353

Актёр, фота 354

Актёр, фота 355

Актёр, фота 356

Актёр, фота 357

Актёр, фота 358

Актёр, фота 359

Актёр, фота 360

Актёр, фота 361

Актёр, фота 362

Актёр, фота 363

Актёр, фота 364

Актёр, фота 365

Актёр, фота 366

Актёр, фота 367

Актёр, фота 368

Актёр, фота 369

Актёр, фота 370

Актёр, фота 371

Актёр, фота 372

Актёр, фота 373

Актёр, фота 374

Актёр, фота 375

Актёр, фота 376

Актёр, фота 377

Актёр, фота 378

Актёр, фота 379

Актёр, фота 380

Актёр, фота 381

Актёр, фота 382

Актёр, фота 383

Актёр, фота 384

Актёр, фота 385

Актёр, фота 386

Актёр, фота 387

Актёр, фота 388

Актёр, фота 389

Актёр, фота 390

Актёр, фота 391

Актёр, фота 392

Актёр, фота 393

Актёр, фота 394

Актёр, фота 395

Актёр, фота 396

Актёр, фота 397

Актёр, фота 398

Актёр, фота 399

Актёр, фота 400

Актёр, фота 401

Актёр, фота 402

Актёр, фота 403

Актёр, фота 404

Актёр, фота 405

Актёр, фота 406

Актёр, фота 407

Актёр, фота 408

Актёр, фота 409

Актёр, фота 410

Актёр, фота 411

Актёр, фота 412

Актёр, фота 413

Актёр, фота 414

Актёр, фота 415

Актёр, фота 416

Актёр, фота 417

Актёр, фота 418

Актёр, фота 419

Актёр, фота 420

Актёр, фота 421

Актёр, фота 422

Актёр, фота 423

Актёр, фота 424

Актёр, фота 425

Актёр, фота 426

Актёр, фота 427

Актёр, фота 428

Актёр, фота 429

Актёр, фота 430

Актёр, фота 431

Актёр, фота 432

Актёр, фота 433

Актёр, фота 434

Актёр, фота 435

Актёр, фота 436

Актёр, фота 437

Актёр, фота 438

Актёр, фота 439

Актёр, фота 440

Актёр, фота 441

Актёр, фота 442

Актёр, фота 443

Актёр, фота 444

Актёр, фота 445

Актёр, фота 446

Актёр, фота 447

Актёр, фота 448

Актёр, фота 449

Актёр, фота 450

Актёр, фота 451

Актёр, фота 452

Актёр, фота 453

Актёр, фота 454

Актёр, фота 455

Актёр, фота 456

Актёр, фота 457

Актёр, фота 458

Актёр, фота 459

Актёр, фота 460

Актёр, фота 461

Актёр, фота 462

Актёр, фота 463

Актёр, фота 464

Актёр, фота 465

Актёр, фота 466

Актёр, фота 467

Актёр, фота 468

Актёр, фота 469

Актёр, фота 470

Актёр, фота 471

Актёр, фота 472

Актёр, фота 473

Актёр, фота 474

Актёр, фота 475

Актёр, фота 476

Актёр, фота 477

Актёр, фота 478

Актёр, фота 479

Актёр, фота 480

Актёр, фота 481

Актёр, фота 482

Актёр, фота 483

Актёр, фота 484

Актёр, фота 485

Актёр, фота 486

Актёр, фота 487

Актёр, фота 488

Актёр, фота 489

Актёр, фота 490

Актёр, фота 491

Актёр, фота 492

Актёр, фота 493

Актёр, фота 494

Актёр, фота 495

Актёр, фота 496

Актёр, фота 497

Актёр, фота 498

Актёр, фота 499

Актёр, фота 500

Актёр, фота 501

Актёр, фота 502

Актёр, фота 503

Актёр, фота 504

Актёр, фота 505

Актёр, фота 506

Актёр, фота 507

Актёр, фота 508

Актёр, фота 509

Актёр, фота 510

Актёр